

België-Belgique
PB
1980 Zemst
2/3006

Afgiftekantoor 1980 Zemst

SEMSE KRONIEK

Adolf Vanden Eede en Eduard Van Humbeeck
soldaten van de klas 1938/1939

Tijdschrift – 18de jaargang – juni 2002 – nummer 2

Verantwoordelijke uitgever: Heemkundige kring "De Semse" – p/a C. Vanderbeken Vredelaan 48 – 1982 Zemst (Weerde).

Heemkundige Kring
"de Semse"

vereniging zonder winstgevend doel
opgericht in juni 1985
indentificatienummer 2340/86

Koninklijke bibliotheek / wettelijk depot : nummer 7982

Heemhuis "de Semse" : Schoolstraat 13/1 1980 Zemst

Secretariaat : Vredelaan 48 1982 Zemst (Weerde)

Tel en Fax : 015/620740

Internet : <http://zemst.com>

e.mail : Marc.Alcide@advalvas.be

theo.putseys@skynet.be

lidmaatschap : gewoon 12.40 euro
steunend 18.60 euro
ere 24.80 euro

Geven recht op :
vier "Semse" kronieken
twaalf nieuwsbrieven
toegang tot voordrachten
toegang tot tentoonstellingen
tussenkoms bij de uitstappen

Indien u lid bent, bedankt voor het vertrouwen.

***

Je kunt lid worden door een bijdrage te storten

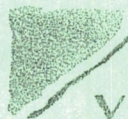
Op ons rekeningnummer 001-2183660-72

Heemkundige kring "De Semse" vzw.

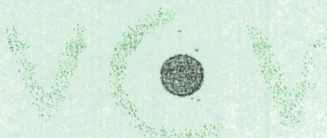

**Heemkunde Vlaanderen
Vlaams-Brabant**

PROVINCIE VLAAMS BRABANT

CONTACTFORUM
VOOR
ERFGOEDVERENIGINGEN

Vlaams Centrum voor Volkscultuur

Colofon

"De Semse" kroniek
Driemaandelijks tijdschrift
18de jaargang
nummer 2 – juni 2002

Bestuur:

Mannaerts Fons
Floridor Gustaaf
Vanderbeken Colette
De Blander Walter
Deboeck Elisa
Debroeck Roger
Van Kerckhoven Roger
Vermeulen Marie-Louise
Vandermeiren André
Van Relegghem Louis

Redactie/coördinatie

De Blander Walter
Vanderbeken Colette

Fotografie: Mannaerts Fons

Inhoud:

In de Vrede...
De slag der Gulden sporen.
Erfbrief of testament.
Mijn verhaal over de II Wereldoorlog
Antwerpen anders...2 juni 2002.
Nieuwe archeologische vondsten in
Perkse ondergrond.
Het dorpje Sempy in Frankrijk.
Cartularium XXX, F' 108 tot 123.
Quaternum Nummus.
De parochie Weerde in de 18de eeuw.
Pers en publiciteit.

Woord vooraf.

Een recept om iedere morgen
klaar te maken:

Twee dl. geduld

een tas welwillendheid

vier lepels goede voornemens

een vingergreep hoop

een dosis goedaardigheid

twee maten verdraagzaamheid

vier pakjes voorzichtigheid

enkele takjes sympathie

vier maten nederigheid

een grote maat goedgeluimdheid

besprenkeld met veel goed gevoel

laat dat sudderen ....

en je bekomt een

GOEDE DAG!

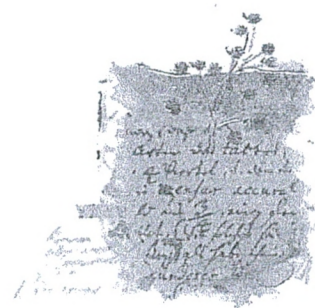
IN DE VREDE...

MELANIE JANSSENS

Weduwe van Jaak Boschmans

Geboren te Weerde op 12 december 1911

Overleden in het Rusthuis Relegem te Zemst op 17 april 2002.

Met Oprechte Deelneming aan André, Lucia, Gert, Hilde en familie.

Kolonel Vlieger SBH
**Michel Charles Joseph Marie
TERLINDEN**

Geboren te Schiplaken op 15 augustus 1929

Overleden te Schiplaken op 18 april 2002.

Voorzitter van de kerkfabriek

van de Parochie van de Heilige Familie

Erevoorzitter van de Harmonie De Eendracht

Voorzitter van de W.B.E. De Barebeek

Voorzitter stichter van de Vrienden

van het Lucht –en Ruimtevaartmuseum

Voorzitter van de Koninklijke

Filantropische Maatschappij – Huis voor Blinden.

**Aan Mevrouw Terlinden en familie
onze oprechte deelneming.**

*Maar voor altijd herinnerd
en van onschatbare waarde...*

11 JULI 1302

De Slag der Gulden Sporen.

Roger Van Kerckhoven
Juni 2002

Wat er zich die dag afspeelde is gegroeid tot een mythe voor het Vlaamse volk. Vooral het duel tussen Frans en Vlaams werd uit zijn historisch verband gerukt terwijl het sociaal aspect minder belicht werd. Vergeten we echter niet dat een leger uit die tijd uitsluitend uit huurlingen bestond die uit krijgsplicht of uit geldzucht in dienst van een heer traden. Het Franse leger bestond niet uitsluitend uit Franse ridders, een groot aantal waren Vlaamse ridders die aan Franse zijde vochten. Ook uit onze regio sneuvelde ridders in de rangen van de Franse koning.

De Slag der Gulden Sporen werd, achteraf, zo betiteld omdat de Vlamingen een aantal "*gulden sporen*" veroverd hadden. Die sporen werden een symbool van diegenen die door de Vlamingen verslagen werden. Te pas en te onpas werden de sporen getoond en verheven als relict van een heroïsche strijd. De echte historische betekenis ging verloren en is de moeite waard om die opnieuw op te rakelen. Wij gebruiken een voorbeeld uit onze regio om de feiten te illustreren.

Henricus van Wilre, alias de Semse, was schepen bij de hertogelijke schepenbank in Leuven. Zijn naam is verbonden met de oprichting van "*het Steen*" in Elewijt. Het was dus een plaatselijke heer die in dienst van de hertog van Brabant stond. De familietraditie wilde dat hij tot ridder werd geslagen. Als trouwe vazal van de hertog nam ridder Henricus deel aan de Slag van Woeringen (5 juni 1288) waarin de hertog omkwam.

In de tweede helft van de 13de eeuw werd aan verdienstelijke ridders "*het gulden spoor*" toegekend. Henricus van Wilre werd met die titel bekroond. In oorsprong een erkenning, een titel en niet een uiterlijk teken. De titel werd rijkelijk uitgedeeld aan al de ridders die hun heer naar behoren dienden. Zo ontstond er een groep ridders die zich "de ridders van de gulden sporen" noemden. Ridder Henricus van Wilre werd in 1298 als zodanig betiteld.

Toen de Franse koning een oproep deed om, tegen flinke betaling, aan zijn zijde te strijden, lieten de ridders van de gulden sporen zich niet onbetuigd.

Henricus trok met een schare ridders uit het Mechelse naar Kortrijk om het blazoen van het ridderschap hoog te houden en veel minder om de strijd aan te gaan met een "*bende*" misnoegden.

De afloop van de slag is ons allen bekend. Ridder Henricus van Wilre stierf op het slagveld op 11 juli 1302. Of zijn sporen als oorlogsbuit een of andere kerk sierden heeft minder belang. Zijn titel ging over op zijn oudste zoon Rudolf of hij het "*gulden spoor*" bemachtigde, is ons niet bekend.

Bronnen: A. Wauters "Histoire des environs de Bruxelles".
Schepenlijsten van de stad Mechelen.
Handschriften van de schepenbank van Leuven.

Motieven van de Guldensporenslag anno 1302

Dat de sociale ongelijkheid tussen de edele ridders en de gewone man uit de lemen hut tot een confrontatie zou leiden was onvermijdelijk.

De wantoestanden werden verwoord in een prachtig gedicht van Robert Waes uit de 12de eeuw.

*Li paisan e il vilain,
Cil de boscage et cil de plain
Ne sai par kel entichement
Ne ki les primierement
Par vinz, par trentaines, par cenz
Unt teruz plusurs parlemens...
Privécment ont proprarlé,
E plusurs l'ont entre els juré
Ke jamez, par lur volonté
N' arunt seignur n'avoé
Seignur ne lur font se malnun;
Ne poent veir od els raisun
Ne lur gaainz, ne lur laburs;
Chescun jur vunt agrant dolurs...
Tute jur sunt lur bestes prises
Pur eies et pur servises...
Pur kei nus laissum damagier?
Metum nus fors de lur dangier;
Nus sumes omescum il sunt
Tex membres avum cum il unt
Et altresi grans cors avum
Et altretant sofir poum
Ne nus faut fors cuer seulement;
Alium nus par serement;
Nus aveir a nus defendum,
Et tuit ensemble nus tenum...
Es nis violent guerreier
Bien avum, contre un chevalier
Trente et quarante paisanz
Maniables e combatans.*

*De boer en de vagant
uit bossen, van het platteland
begrijpt de koppigheid niet
noch de gedrevenheid die hij ziet
van 20, 30, zelfs honderd man
die houden een vergadering van...
geheim en achterbaks verweren
waarin menigeen zal zweren
door eigen wil nooit te wagen
het recht van de heer te belagen
van de heren en hun profijt
verwacht reden noch gerechtigheid
alleen plichten zullen ons deel zijn
zo vergroten zij elke dag de pijn
het beste deel is altijd voor de heer
het werk voor ons, keer op keer...
Waarom nog langer zulk beslecht?
laten wij opstaan tegen hun recht
niet omdat zij zich anders kleden
hebben wij minder lijf en leden
van bouw zijn wij even groot
van hart gevoelig voor de nood
schep moed en houdt u koen
om samen een eed te doen
verenigt u, treedt in 't gelid
en verdedigt wat u bezit
zou een ridder zich verroeren
tegen 20, 40 boeren
die met verbeten hardnekkigheid
zich werpen in de strijd.*

Vrije vertaling

Dichter en kroniekschrijver Robert Waes was zijn tijd ver vooruit. Zijn kritiek op het ridderschap was niet mals. In zijn aanklacht probeerde hij de ridderstand te ontluisteren. Hij gaf de strategie aan die in 1302 werd toegepast: tegen een overmacht van gewone mensen kan een ridder niet op. Op het einde van de 18de eeuw stond de eigenheid van een volk in de belangstelling. Het symbool van de leeuw en de roemrijke voorvaders werden opgepoetst. Consciense leerde zijn volk de Leeuw van Vlaanderen lezen: het Vlaamse bewustzijn was geboren. De sociale motieven van 1302 werden genegeerd. Nochtans bleven zij eeuwen actueel. De groene ridders zijn gewaarschuwd.

VERTALING ERFBRIEF of TESTAMENT.

Guido Henderickx en Elisa Deboeck.

Wy **Martinus Ceulemans, Jan vander Elst, Antonius van Espen** ende **Anton haesendonck**, leenmannen vanden heerelyken Leenhove des Godtshuys van Oliveten tot Sempse, Eppeghem, Weert ende daer omtrent salut met kennisse der waerheyte doen te weten dat allen de gene die dese letteren sullen sien ofte hooren lesen dat op heden dato deser voor ons ende voor Sr. Joes van steynenmeulen commen ende gecompereert is in propren persooene Jaques François voor ende inde naeme vande alle de erfgenaemen van Nicolaes Spruyt saeliger hunne respectiven oom, alles volgens de onwederopelycke procuratie gepasseert op behoorelycken brabantischen segel volgens reglemente voor den notaris M.F. van Oostenryck ende sekere getuyghen binnen Mechelen den 21 meert 1739 waer van den teneu van woorde tot woorde hier naer is volgende ende luyt aldus. Op heden den 21 meert 1739 compareerde voor my openbaer Notaris present de getuyghen naergenoemt Margerita Spruyt in houwelyck met Servaes vander Wegen, Barbara Spruyt in houwelyck met Marcus Struyff, Elisabeth Spruyt huysvrouwe van Carel Geens, item Jan Spruyt getrouwt Jacquemyne van Gysel, Francis Spruyt getrouwt met Barbara vander meiren, item Anne Maria Spruyt in houwelyck met Jan Dries, mit gaeders Guilliam Spruyt getrouwt met Marianna vanden Neuchel voor den eersten staeck, voor den tweede staeck Maria Spruyt in houwelyck met Jan Baptist van Casteels, item Carel Spruyt meerderjaerige jonghman doende voorts hiertoe den voorschrevene gemagtigden, allen het gene hy metten rechte schuldigh was ende behoorde te doene worpende ende verhy...(?) Met den halm gelyck het recht dat weysde bekeurende oversulx in syne voorschreve qualiteyt aen het voorsiene bunder synde eene hoffstede geen regt ofte meer hebbe nogte behouden daer naer heeft den voorsiene stadthouder de voornoemde hoffstede ende landt hier vooren in vermeldt soo die in syne handen opgedragen was overgegeven aen de voornoemden Nicolaes Spruyt, die alsoo daer inne wil ende wettelyck is gegoeyt ende geerft. Soo wy hem daer inne syn goedende ende erfende by desen on by hem ende syne wettige naercomelingen eeuwelyck ende erffelyck beseten en gebruyckt te worden gelyck syne andere eygene ende wel vercregene goederen hier toe is geschiet allen het gene van rechtswegen schuldigh was ende versuymt nogte aghtergelaeten behoudelyck de heere van de gronde ende eenen jegelycke anders altoos synen goeden regten in alle dingen gelovende oock saecke vanden daer over te staen van schote ende lothen met de gemeyne ingesetene der voorsiene prochie van Sempse ende des soirconde soo hebben wy leenmannen boven genoemt onse gemeynen leenhoff segel dese letteren doen aenhangen in het jaer ons heeren als men schreeff zeventhien hondert neghen en dertigh, vijff daeghen in de maent van april.

Getekend A. Vermeulen.

Mijn verhaal over de Tweede Wereldoorlog

Fons Mannaerts
Elewijt, juni 2002

In 1938 deed ik mijn Plechtige Communie en toen werd er, volgens mijn herinneringen, veel gesproken over Hitler, de aansluiting van Oostenrijk bij Duitsland en nog later over de bezetting van het Duitssprekend Sudetenland¹, Tsjechoslovakije². De kranten en de radio besteden veel aandacht aan de vredesbesprekingen in München (Verdrag van München) met Chamberlain (Engels staatsman 1863-1937), Daladier (Frans staatsman 1884-1970), Mussolini (Italiaans dictator 1883-1945), Hitler (Duits staatsman/Führer 1889-1945). Hitler beloofde toen de vrede, maar dreef vastberaden zijn wil door en het werd oorlog. Over deze samenkomst werd een liedje gezongen op een populair melodietje:

Hitler deed een varken dood
Mussolini kreeg een poot
Chamberlain kreeg een poot
En Daladier, nam er de rest van mee, he!

Het Belgisch leger is 550.000 man sterk. Doordat de oorlogsdreiging bleef duren, werd in augustus 1939 in België begonnen aan de mobilisatie van het leger. De eerste burgers werden opgeroepen voor de versterking van het leger.

1 september 1939. Duitsland viel Polen binnen met als gevolg dat Frankrijk en Engeland de oorlog verklaarden, België bleef neutraal, De neutrale rol die Koning Leopold III wil spelen had weinig succes. De mobilisatie in België werd algemeen.

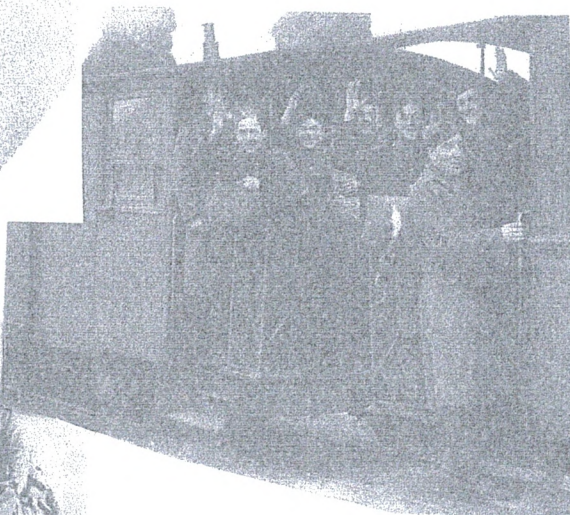
Het spookbeeld van de Eerste Wereldoorlog doemt weer op, de gasmaskers werden bovengehaald.

1 Sudeten: gebergte op de grens van Silezië (Polen) met Bohemen. 310 km lang, tot 1600 m hoog. Drie miljoen mensen sloten in 1938 bij Duitsland aan.

2 Na de Eerste Wereldoorlog in 1918 stichting van Tsjechoslovakije. In 1938 werd het Duits Sudetenland, in 1939 Bohemen-Moravië als protectoraat bij het Duitse Rijk ingelijfd, terwijl Slovakije zelfstandig werd, met Duitse bezetting. Tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog werden ze door de Russen bevrijd.

De jonge mannen werden opgeroepen, ze moesten weer hun soldatenuniform aantrekken en hun legereenheden vervoegen en vertrokken zo naar de oorlog..

Het verdedigingsstelsel van het Belgisch leger bestond uit een vooruitgeschoven linie aan het Albert-Kanaal en het fort Eben-Emael de versterkte stellingen van Luik, Antwerpen en Namen, de KW-linie, de hoofd weerstandslinie Koningshooikt-Waver, de zuidelijke stelling van Brussel en het bruggenhoofd Gent.

Ons gezin bestond uit vijf personen, mijn vader Frans (1896), moeder Regina (1899) en drie kinderen Alfons (1927), Maria (1929) en Jean (1932). Mijn vader was aardappelhandelaar en landbouwer met twee koeien.

Wij bezaten een vrachtwagen, Chevrolet Truck, 6 cylinder met 4 ton laadvermogen voor de aardappelhandel.

In September 1939 was onze chauffeur Albert Meyvisch een vracht aardappelen gaan afhalen, hij werd door officieren van het Belgisch leger tegengehouden en ze eisten de vrachtwagen op voor het Belgisch leger. De chauffeur kreeg een officieel document overhandigd en kon te voet naar huis. Mijn vader was kwaad maar kon er niets aan doen. Hij kocht dan maar een occasievrachtwagen, een Ford V8, bouwjaar 1936 van 4 ton, zo kon hij toch zijn handel verder zetten.

Tijdens de mobilisatieperiode was Elewijt vol van Belgische soldaten, ze sliepen in de schuren van de boeren, de zaal Olympic aan de kerk was eveneens omgevormd tot slaapzaal. Wat mij bijgebleven is, is dat de vrouwen en jonge meisjes bivakmutsen, handschoenen en sjaals breiden voor de soldaten, de winter van 1939-1940 was bitter koud.

In het najaar van 1939 kreeg mijn vader het bezoek van de Nederlander Jan Alkemade, hij was invoerder -verkoper van bloembollen, met de dreiging van de oorlog kon hij zijn bloembollen niet meer verkopen. Hij deed het volgende voorstel aan mijn vader, plant gij de bloemen op uw veld, ge krijgt 10% van de bloembollen. Zo stonden in het voorjaar van 1940 tienduizenden bloemen op ons veld, vooral tulpen en hyacinten.

Toen op 9 april 1940 de Duitsers Denemarken en Noorwegen binnenvielen en deze landen overrompelden met hun overmacht, werd de vrees van de bevolking alsmaar groter, zouden ook zij opnieuw in een oorlogsavontuur belanden.

Op 10 mei, 's morgens voor vijf uur waren wij bezig met tulpen te snijden voor de vroeg markt in Brussel. Plots hoorden we geronk van vliegtuigen, ze vlogen nogal laag over ons, het kruis op de vleugels was duidelijk zichtbaar, het waren Duitse Stukas³, vergezeld van Messchersmit⁴ jachtvliegtuigen die op weg waren om het vliegveld van Evere te bombarderen.

Hemel, "*Duitse vliegtuigen!*", riep mijn vader, dat betekend oorlog. In het speciale nieuwsbericht hoorden wij dat het Duitse leger België en Nederland was binnengevallen rond 4,30 uur in de morgen en ze waren reeds doorgestoten tot aan de Maas waar het Belgisch leger zich heldhaftig verdedigde. Waarvoor we reeds enige tijd vreesden was werkelijkheid, geworden het was oorlog.

Alle soldaten die thuis met verlof waren moesten zo snel mogelijk hun eenheid vervoegen. De ganse dag was het zeer druk op de Tervurensteenweg vanwege de troepen die in de richting van het front reden.

Een paar dagen na de oorlogsaanvang kregen we een officieel opeisingbevel voor onze camion Ford, voor de tweede maal was onze vader zijn vervoer kwijt.

---

³ Sturzkampfflugzeug: duikbommenwerper.

⁴ Naam van industrieel 1898/1978; ontwierp vliegtuigmodellen

Na de soldaten begon er een stroom van vluchtelingen voorbij te trekken. De massale vlucht ontwikkelde zich in een ware chaos, 2.000.000 Belgen waren op vlucht voor de oprukkende Duitse troepen.

Alles wat maar wielen had en kon bollen werd gebruikt. Wagens, karren, triporteurs⁵, stootkarren, kruiwagens en fietsen, zelfs kinderwagens deden dienst. Allemaal zwaar beladen met het hebben en houden van de vluchtelingen. Sommige wagens waren zelfs volgeladen met meubels en bedden. Boven op die volgeladen karren zaten de ouderlingen en de kleine kinderen. De grotere kinderen duwden hun fiets, zwaar beladen met kleding en dekens. Het was een treurige stoet. De herinnering van 1914/1918 met al zijn gruweldaden spookten door de geesten van de mensen, ze waren uiterst bang dat dit zich zou herhalen.

Ik herinner me dat moeder elke avond haar twee koeien melkte, ze kookte de melk en deelde deze uit aan de vluchtelingen, bijzonder aan de vrouwen en de kinderen, die het warme melk dankbaar aanvaardden. Bij avondval bleven verschillende families in de schuur overnachten. En zo ging het dagen aan een stuk door.

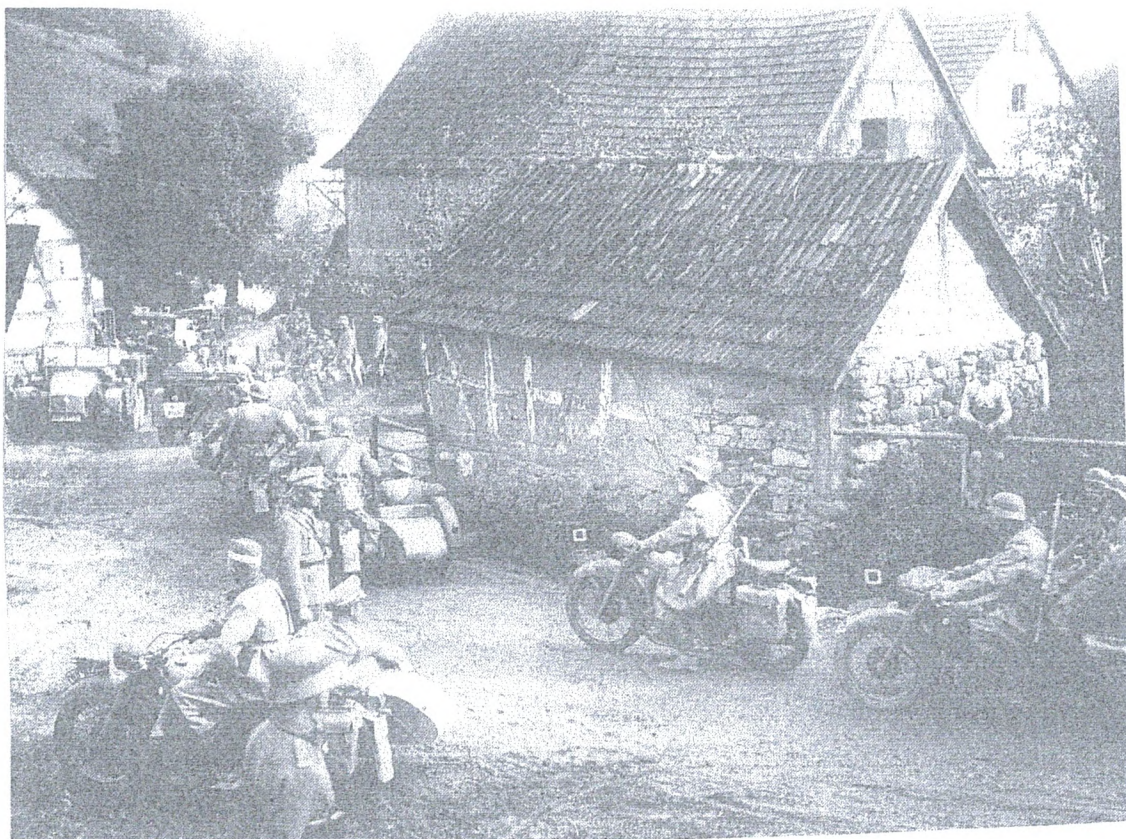
Toen op 18 mei bekend werd dat het Duitse leger Elewijt naderde besloot mijn vader met zijn familie te vluchten. Doch zonder voertuig was dat erg moeilijk. Mijn nonkel Fons, de broer van mijn vader die ook landbouwer was, stelde voor om samen met hem en zijn familie met paard en kar, op de vlucht te gaan. Doch vader wilde niet ver weg en stelde voor naar Brussel te gaan waar we welkom waren bij vrienden van vader. We vertrokken in de late avond en marcheerden de ganse nacht. Ik duwde de zwaar beladen fiets van mijn moeder. Tegen het einde van de nacht, in de vroege morgen kwamen we in de Begijnenstraat te Sint-Jans-Molenbeek. We werden daar goed ontvangen en we verbleven in een grote wasserij met een binnenkoer en ons paard kon in een stal staan. We kregen eten, sliepen enkele uurtjes en in de namiddag gingen we kijken naar de terugtocht van de Belgische en Engelse soldaten die met vrachtwagens, personenwagens en paarden richting Gent reden. Een treurige aftocht.

⁵ Bakwagen op driewieler, bestelwagen.

Toen we de volgende morgen opnieuw naar de Gentsesteenweg gingen kijken, waren het de Duitse troepen die in de richting van Gent reden. Grote zware tanks, grote vrachtwagens met kanonnen aan de trekhaak, en nog allerhande oorlogstuigen die we nog nooit gezien hadden en veel moto's en moto's met sidecars. We keken onze ogen uit. Maar wat ons nog het meest verbaasde, waren de vriendelijk groetende Duitse soldaten, alsof zij ons kwamen bevrijden. We hadden zoveel verhalen gehoord van onze ouders, over de gruwelijke oorlogsmisdaden van de vreselijke Duitse soldaten in de oorlog 1914-1918. Deze Duitse soldaten schenen nu veranderd te zijn in vriendelijke jongens.

Wij hadden geluk dat Brussel "*als open stad was verklaard*", er werd niet gevochten.

's Anderdaags was vader niet meer te houden, hij wilde naar huis, gaan zien wat er met zijn koeien gebeurt was en ook weten of de weg vrij was om zijn familie terug te brengen naar Elewijt. Wij zouden vooraf gaan kijken. Samen met vader, nonkel Fons mocht ik met de fiets naar Elewijt. Alles was nog in orde en de koeien stonden met een dikke uier op de wei, de dieren werden gemolken en wij keerden zonder moeilijkheden terug naar Molenbeek.

Enkele dagen daarna besloot vader: morgenvroeg vertrekken we terug naar Elewijt. Dat ging niet zo gemakkelijk als met de fiets, de brug over het kanaal te Laken was opgeblazen en er was een noodbrug gelegd, gebouwd op lege vrachtboten. Niet zo simpel om met paard en kar over te steken. Doch de Duitse soldaten hielpen de vluchtelingen en ze leidden de paarden bij de toom naar de overkant, eerst bergaf en dan terug bergop. Vier uur later waren we thuis en iedereen was blij dat het zo goed verlopen was.

Een week later, op 28 mei 1940, gaf het Belgisch leger zich over, het stond onder de leiding van koning Leopold III. Op 18 dagen tijd had het veel sterkere Duitse leger het Belgische leger overrompeld met hun overmacht met zware tanks en kanonnen en vooral hun sterke luchtvloot met hun Stuka bommenwerpers.

België werd bezet door de Duitsers.

Een paar weken later gaf het grote Franse leger zich over en het Engelse vluchtte vanuit Duinkerken terug naar Engeland. Het is een klein wonder, dat de Engelsen nog 338.000 soldaten konden evacueren naar hun land. Dank zij de hulp van alles wat kon varen, plezier - vissersboten, vrachtschepen en oorlogsschepen kwamen de soldaten oppikken op het strand van Duinkerken. De Duitsers hadden het te druk met de achtervolging van de Fransen, ze bekommerde zich niet om de Engelsen op het strand. Tot hun tanks halt hielden op 20 km van het strand en de haven. Ze stuurden wel stuka's en messerschmitt's om te bombarderen zodat er toch nog duizenden doden, Engels en Franse soldaten, achter bleven op het strand

In juni 1940 was vader diep ontgoochelt *"Jongen, ik denk dat we nu onder de Duitse overheersing zullen moeten leven voor de rest van ons leven, of we dat nu willen of niet"*.

Iedereen dacht, nu zal Duitsland Engeland aanvallen en overrompelen zoals ze deden met Nederland, België en Frankrijk, en als Engeland dan ook bezet is, geraken we ze nooit meer kwijt. Maar ze deden dit niet, ze paktten het anders aan. De *"Luftwaffe"* begon Londen te bombarderen om zo de Engelse tot overgave te dwingen. Doch de Engelse replikeerden, de piloten vielen de Duitse Stuka bommenwerpers aan met hun snellere *"Spitfires"*. De Tommies gaven zich niet gewonnen, ze brachten de Duitse luchtmacht grote verliezen toe. Na drie maanden stopten de Duitsers met luchtaanvallen, ze hadden *"de slag om Londen"* verloren. Na *"the Battle of London"* sprak de Britse eerste minister Winston Churchill zijn beroemde woorden uit *"Zelden deden zo weinig mannen, zoveel voor hun land, als deze heldhaftige Spitfire piloten"*.

Na juni 1940 ging het gewone leven verder: de kinderen gingen opnieuw naar school, mijn broer, zus en ikzelf gingen naar de gemeenteschool in Elewijt. Mijn vader kocht een groot wit paard en een vierwiel wagen, type Mechelse groentewagen met een laadvermogen van 3 ton. Onze Juul was een pracht dier, hij trok de wagen met drie ton aardappelen alsof hij gingen wandelen. Vader kon opnieuw zijn klanten bedienen te Vilvoorde en te Machelen.

Rond die tijd begon ook de rantsoenering van de voedingswaren. Iedereen moest naar het gemeentehuis om zijn rantsoenkaarten af te halen. Elke gezinshoofd kreeg dan rantsoenzegels voor een maand volgens het aantal personen in het gezin. Elk blad zegels was genummerd: b.v.: nr 1 was voor brood, nr 2 voor suiker, nr 3 voor confituur, nr 4 voor aardappelen, nr 5 voor vlees, enz...De rantsoenen werden vastgesteld door de Duitse overheid, b.v. : per dag 200 gr brood, 50 gr suiker, 100 gr vlees, 250 gr aardappelen, enz... Elk gezin moest een winkel kiezen en zich daar laten inschrijven, de winkelier werd dan bediend door een leverancier volgens het aantal ingeschreven klanten. De vrije verkoop op de markten bestond niet meer tijdens de oorlog.

Mijn vader werd aangesteld om de bevoorrading van aardappelen te doen voor een groot deel van Vilvoorde, de gemeenten Elewijt, Peutie, Perk, Berg, Kampenhout en Buken.

Er was werk genoeg. Maar mooie liedjes duren niet lang, in maart 1941 moesten alle eigenaars van paarden met hun dieren naar de keuring komen. De mooiste en beste paarden werden opgeëist voor het Duitse leger. Onze mooie witte Juul werd ook goedgekeurd voor de dienst. Mijn vader was ontroostbaar. Eerst pakten ze mijn twee vrachtwagens en nu mijn mooi wit paard. Als ik opnieuw een paard koop nemen ze het me terug af.

Ik was juist 14 jaar geworden, ik reed met vader per fiets naar de paardenmarkt in Brussel. Vader vertelde zijn miserie aan een paardenkoopman die hem onmiddellijk de oplossing bood. Ik heb twee Engelse paardjes, niet te groot, maar wel sterk en goede lopers, ze zijn te klein voor het leger maar wel goed voor het werk. Vader kocht de paarden, we noemden ze Mickey en Gamin. Ze liepen alle dagen in draf met een wagen geladen met 3 ton aardappelen tot in 1946.

Wanneer op 22 juni 1941 de Duitsers de strijd begonnen tegen Rusland, kregen we terug hoop op een vlugge bevrijding. Engeland had stand gehouden tegen de Duitse overmacht en Rusland was zoveel groter, dat zelfs Napoleon Bonaparte het had moeten opgeven. Maar de hoop was ijdel, als een pletwals liepen ze over het Rode leger en in korte tijd stonden ze aan de poorten van Moskou en Leningrad.

Wat het Rode leger niet gekund had, dat kon de herfst en regenseizoen in Rusland. Het Duitse leger liep vast in de modder. De zware tanks, de vrachtwagens en de vele paardenwagens ploeterden door het slijk en de bevoorrading van munitie en voedsel geraakten niet door de modder; De Russische winter met sneeuw en vorst tot min 30 graden legde het offensief stil. De vastgelopen soldaten waren veel te licht gekleed, hun laarzen waren te licht en met nagels beslagen, echte koudegeleiders zodat de vrieskou de voeten van de soldaten deden bevriezen. Er kwam een tegen aanval van de Russen, zij waren goed gekleed en gewoon aan de harde winters. De oorlog kansen keerden zich tegen de Duitsers.

Op 31 juli 1941 was het gedaan voor mij in de school van Elewijt, na acht studiejaren lagere school, moest ik kiezen tussen het college van Mechelen of Vilvoorde. Mijn resultaten waren goed, ik was de eerste van de klas op 24 leerlingen.

Een broer van mijn moeder was beenhouwer te Brussel, hij kwam op bezoek en die zondagnamiddag aan de keukentafel werd over mijn toekomst beslist. Ik hoor het mijn vader nog zeggen: ik heb onze Fons nodig om mij te helpen. Maar nonkel Frans weerlegde dat ik toch Frans moest kunnen om handel te drijven. Ik weet uit ondervinding hoe belangrijk het is om de Franse taal te kunnen spreken in Brussel. *“Weet ge wat ge doet, stuur hem twee jaar naar Brussel in een Franse klas, en dan kan hij zich uit de slag trekken”* Op 1 september stapte ik op de trein te Eppegem naar het Noord-station, vandaar met de tram naar de place Fontenas, naar het *“Institut Saint—Georges”* in de rue des Alexiens.

Toen op 7 december 1941, de Japanners *“Pearl Harbor”* aanvielen en de Amerikanen de oorlog verklaarden aan Japan en Duitsland, groeide de hoop op de bevrijding.

Dagelijks luisterden we naar de verboden BBC radio naar de nieuwsberichten in het Nederlands. De Belgische spreker Jan Moetwil gaf ons steeds verse moed en eindigde altijd met de slagzin: *“Wij doen ons best zonder er op te boffen, maar toch krijgen we ze wel, de Moffen”*.

In 1942, na de *“Slag om Stalingrad”* waar de Duitsers verloren na een maanden lange omsingeling, tijdens die zeer harde winter, met die vele sneeuw, waar het Russische leger 250.000 Duitse krijgsgevangene maakte en de oorlogskansen keerden, groeide de hoop op de bevrijding van onze gehate bezetter. De vriendelijke soldaten van mei 1940 waren veranderd in grimmige mannen die nog moeilijk konden lachen

Ondertussen hadden wij de SS ers leren kennen. De stoottroepen van de Führer Hitler, die zijn bevelen uitvoerden zonder te twijfelen *“Befell ist befall”*. De Gestapo hadden wij ook al leren kennen als de mannen die zonder verpinken iedereen arresteerden die iets durfde zeggen of doen wat niet paste in het *“Duitse Systeem”*.

Werkweigeraars die opgepakt werden, kwamen in het "*Strafkamp van Breendonk*" terecht. De verhalen over de onmenselijke mishandelingen en folteringen die de ronde deden waren beangstigend. Dat was het "*Duitse Systeem*" om door die angst iedereen in de pas te laten lopen. Het was zeer hard om te overleven in een bezet land.

Er was niet genoeg eten voor iedereen, geen kolen genoeg in de winter om te verwarmen en te koken., geen kleren. Met andere woorden, er was een tekort aan alles;

Het was ook zeer gevaarlijk leven met het Duitse leger, de SS, de Gestapo en de altijd opnieuw de bombardementen.

De winter 1942/1943 was zeer koud. Zeer veel sneeuw, en zeer lage vriestemperaturen. In die periode had bijna iedereen alléén een Leuvense stoof, zowel om te koken als om zich te verwarmen. Heel veel mensen gingen in het bos bomen hakken om het in stoofhout te klieven en ook kreupelhout rapen. Uit die tijd kwam het gezegde: "*Dat is het voordeel van hout, daar kunt ge u tweemaal aan verwarmen. Eerst met het zagen en het kappen en daarna het branden in de kachel*".

Bij het afladen van de kolen van de spoorwegwagons vielen er kolen op de rails. De mensen gingen deze kolen oprapen op de spoorwegbermen.

In de winter 1942/1943 was er een nijpend tekort aan aardappelen. Mijn vader loste voor die periode tientallen wagons raapkolen in het station van Vilvoorde en verdeelde deze onder de winkels waar hij normaal aardappelen moest leveren. Die raapkolen waren normaal bestemd als veevoeder. De mensen stonden in rij voor de winkels om 1kg per persoon te krijgen voor hun zegeltjes van de aardappelen. De smaak van de raapkool was goed, een beetje zoet, maar toch voedzaam. In de volksmond werd het gerecht "*Rutabaga*" genoemd. Alles was welkom om de honger te stillen, er werd zoveel honger geleden, vooral in de steden.

Ondertussen zat ik al in mijn tweede jaar van de Franse afdeling, in de "*Institut Saint-Georges*" te Brussel. In het begin van het eerste jaar had ik het vrij moeilijk. Maar door hard te werken behaalde ik op het einde van het schooljaar 68%, ik was daar heel fier op. Mijn "*Callewaert*" woordenboek "*Frans-Nederlands*" was versleten van de vertalingen te zoeken van de voor mij altijd nieuwe woorden.

In de lente van 1943 herinner ik mij de beschieting van het hoofdkwartier van de Gestapo op de Louisalaan in Brussel. Wij zaten in de klas op het tweede verdiep rustig te werken, toen plots een vliegtuig laag over de school vloog, enkele seconden later hoorden wij hevig kanonvuur. Achteraf vernamen we dat een "*Spitfire*" jachtvliegtuig van de R.A.F. met zijn boordkanonnen de hele bovenverdieping van de kantoren van de Gestapo had stuk geschoten. Volgende dag vernamen wij op de verboden BBC radio dat een Brusselaar, die piloot was bij de R.A.F. en blijkbaar Brussel goed kende, de heldendaad had verricht en goed en wel was teruggekeerd in Engeland. De Brusselaars verkneukelden zich over de prestatie van hun stadgenoot en ze genoten van de razernij van de Duitsers.

In die periode kwam ik ook in aanraking met het Duitse "*jodenprobleem*". Alle joden werden verplicht een gele Jodenster op hun borst te dragen. Ik was zelfs verwonderd dat er in Brussel zoveel Joden woonden. Met hun gele ster waren ze van ver te herkennen, doch zoals alles werd men het een gewoonte en merkte men het haast niet meer op. Tot op een donderdagmiddag, we hadden vrijaf de donderdagnamiddag, uit de schoolpoort kwamen. Alle straten tussen de school en de Place Fontainas waren afgezet met Duitse legerwagens. De Duitse SS -soldaten haalden de Joden uit hun woningen en dreven ze naar de klaarstaande vrachtwagens. Veel Joden woonden daar in de buurt omdat er kort bij een synagoog was. De gevangenneming van deze mensen gaf ons een vreemd gevoel, deze mannen, vrouwen en kinderen hadden niets misdaan en toch werden ze opgepakt als grote misdadigers. We werden er stil van en waren blij dat we ons uit de voeten konden maken alhoewel we niet wisten wat er met die mensen ging gebeuren en wat hen te wachten stond. Slechts na de oorlog heb ik vernomen dat deze Joden werden samengebracht in de Dossin kazerne te Mechelen en dat ze vandaar werden in beestenwagens naar de uitroeiingskampen in Duitsland vervoerd.

Mijn eindresultaat in het tweede schooljaar was 75 %, met dit rapport hoopte ik nog een jaartje te mogen verder studeren. Mijn moeder steunde mij. Maar vader had al voor zichzelf uitgemaakt, twee schooljaren en daarna gedaan. Ge kunt genoeg Frans, zei hij, en ge bent sterk genoeg, dus werken! Ik ben maar tot mijn 13 jaar naar 't school geweest en gij hebt drie jaar langer mogen studeren, je mag tevreden zijn.

Op 1 augustus 1943 als 16 jarige begon ik in de aardappelzaak van mijn vader en van die dag af werd ik de vaste voerman van Mickey en Gamin, ons koppel mooie bruine paarden. We waren altijd op de baan om aardappelen te leveren in de winkels, fabrieken en klinieken.

Rond die tijd begonnen de bombardementen van de Engelse en Amerikaanse vliegtuigen. Vilvoorde en Haren waren de mikpunten voor de bombardementen omwille van de vele

fabrieken. In Vilvoorde op de Schaarbeeklei werden vliegtuigmotoren gemonteerd en getest voor de "Messersmit" jachtvliegtuigen. Bepaalde dag had ik juist aardappelen gelost in een winkel aan de Fobruxfabriek, ongeveer 200 meter voorbij de testplaats, het proefdraai -station van de motoren, als plots de sirene groot alarm loeide. Zonder de tijd te nemen om mijn geld te ontvangen draaide ik mijn paarden en reed in volle vaart naar het centrum van Vilvoorde, als ik bij de kerk kwam waren ze kletsnat van het zweet en het schuim stond hen op de lippen. De dieren roken onraad, bij sirene geloei en afweergeschut waren de paarden doodsbang.

In 1943/1944 zagen we duizenden en duizenden Engelse en Amerikaanse bommenwerpers voorbij vliegen richting Duitsland, zowel bij dag als bij nacht. Ze bombardeerden fabrieken van oorlogsmateriaal, spoorwegstations en verbindingswegen. Alle spoorwegknooppunten en rangeerstations werden gevisieerd, Schaerbeek, Mechelen, Antwerpen, Hasselt, Leuven, Merelbeke, Gent en Kortrijk.

Ongelukkiglijk vielen de bommen niet alleen op de bestemde doelen, maar ze vielen ook op de burgerhuizen en maakten zo duizenden slachtoffers.

Het nachtelijk bombardement van Mechelen op 1 mei 1944 leeft nog in mijn herinnering. We werden wakker van een hevig afweer geschut. De hemel boven Mechelen was volledig verlicht. Jachtvliegtuigen van de R.A.F hadden boven Mechelen honderden parachutes gedropt waaraan lichtgevende toortsen hingen. Een grote sliert bommenwerpers lieten hun bommen vallen boven de hel verlichtte stad. Het ergst van al was de Leuvensesteenweg getroffen, het arsenaal en het rangeerstation waren het doelwit. Het fabriek van Rageneau hadden ze gemist wat niet kon gezegd worden van de burgerhuizen langsheen de Leuvensesteenweg en Muizen, alleen de toren van de kerk stond nog recht.

Een paar dagen later was ik onderweg met wagen en paarden en juist op het middaguur zag ik een achttal tweemotorige jachtbommenwerpers, de gevreesde “*Mosquito's*”, uit de wolken komen, waarna de een na de andere in duikvlucht op de “*Rageneau*” fabriek dook en hun bommen recht op hun doel deponeerden. Het afweergeschut reageerde geweldig, de stukken schrapnels⁶ vlogen langs alle kanten, ze vielen op mijn wagen zelfs een vlak voor mijn voeten, eerlijk moet ik toegeven, ik was bang erg bang.

De luchtaanvallen op Duitsland en België bleven aanhouden en de Duitse luchtmacht reageerde met tegenaanvallen op Engeland. Na een hevige aanval van Duitse vliegtuigen op de stad “*Coventry*”, die volledig met de grond werd gelijk gemaakt en waar zeer veel burger slachtoffers vielen begonnen de Engelsen met “*vergelding bombardementen*” op Duitse steden. Duisburg werd volledig vernield, deze stad werd bestookt met fosforbommen⁷ en brandde af tot het laatste huis. Vele andere steden volgden.

Wanneer wij de duizenden bombardementsvliegtuigen zagen overvliegen, allemaal grote viermotorige toestellen, zoals de Engelse “*Halifax*”, de “*Lancaster*” en de Amerikaanse “*Liberators*”, de zo genaamde vliegende forten “*B.17*”, waren we overtuigd dat de bevrijding zou komen en dat de Engelse en Amerikaanse legers ons zouden bevrijden van de Duitse bezetting.

Ondertussen ging het dagelijks leven verder, iedereen trachtte te overleven, ieder op zijn manier. Mijn manier van overleven bestond in het bestellen van aardappelen in de winkels in Vilvoorde en de omliggende gemeenten. Alle eetwaren die verkrijgbaar waren met de rantsoenzegels waren aan de officiële prijzen, het rantsoen dat de mensen hiervoor konden krijgen was te klein. Alles was verkrijgbaar op de zwarte markt voor diegene die het konden betalen. Zij die dit niet konden betalen leden honger, veel honger.

Smokkelen was een drukke bezigheid, ik geloof dat jongere van nu niet kunnen indenken welke hoge prijzen er toen gevraagd werden. Mijn vader kocht 25 kg tarwe om zelf brood te bakken aan 40 bef de kilo, dus duizend bef voor 25 kg tarwe.

Als men dan weet, dat het huurgeld voor een huis, 100 bef per maand was, dan kostte die 25 kg tarwe tien maanden huishuur. 1 kg smokkel boter kostte toen 500 bef, de tegenwaarde van vijf maanden huishuur.

De officiële bevoorrading was wel goed georganiseerd. De landbouwers moesten op een verzamelplaats de aardappelen leveren. De groothandelaars kwamen ze daar afhalen om te leveren aan de winkels. In mei 1944 reed ik dagelijks het traject van de verzamelplaats Molenhoek te Epegem naar de winkels te Vilvoorde. Met een volgeladen 3 ton wagen getrokken door mijn twee paarden reed in ter hoogte van het Soldatenkerkhof (Wereld Oorlog I) aan de Brusselsesteenweg als ik de eerste schoten van het afweergeschut hoorde en de sirenes begonnen te loeien. Ik stopte de paarden en draaide de remmen van de wagen dicht. Zwaar geronk klonk door de lucht, het ware zware viermotorige bommenwerpers. Ze vlogen tamelijk laag in groepen van vijf naast elkaar en in lange slierten achter elkaar. Het luchtafweergeschut schoot dat horen en zien verging. En plots, zag ik boven mijn hoofd uit de vliegtuigen, hele reeksen bommen vallen, ik dook onmiddellijk in de gracht naast de baan. De bommenregen duurden minuten lang. In mijn onmiddellijke omgeving hoorde ik de bommen ontploffen, maar 500 meter van wagen ontplofte ze, ik dacht dat mijn trommelvliezen zouden scheuren, zo'n hels lawaai. De sliert van bommen was gevallen vanaf de Rekelstraat naar 't

⁶ In 1784 uitgevonden door een Engels officier H. Schrapnel. Langwerpig met kogels gevuld projectiel, dat in de lucht uit elkaar springt.

⁷ Met fosfor gevulde brandbom.

station toe tot aan het kerkhof van Vilvoorde. De vliegtuigen hadden het vooral gemunt op de spoorlijn en de Brusselsesteenweg die evenwijdig naast elkaar liggen. Het bommentapijt met bommen van elk 500 kg had grote gaten geslagen op de spoorlijn en de baan en links en rechts van de weg, 40 jaar later waren er nog altijd grote ronde putten te zien in de weiden langs de weg. Als ik toen 500 meter verder was geweest met mijn wagen, zou ontkomen bijna onmogelijk geweest zijn en zou ik dit verhaal niet meer hebben kunnen vertellen. Het hoogtepunt van het bombardement was aan de “*hoge buizen*”, waar een weg onder de spoorwegbrug naar Houtem gaat. Onder deze drie boogbruggen waren een vijftigtal mensen gaan schuilen toen de sirenes loeiden. De bommen vielen langs beide zijden van de bruggen. Acht en twintig mensen werden gedood en al de anderen zwaar gekwetst. Mijn twee paarden waren ongedeerd, wel zeer angstig, maar ik kon ze toch kalmeren en ik reed met mijn wagen tot aan het station van Eppegem vandaar was de baan onberijdbaar geworden. Een jonge man uit Zemst was mij voorbij gereden, even voor dat het bombardement begon, hij lag dood bij zijn fiets dwars over de weg. Ik ben links afgeslagen en ben langs Houtem naar Vilvoorde gereden. Mijn aardappelen moesten geleverd worden, het leven moest verder gaan en het werk gedaan.

Een dag om ook nooit meer te vergeten is de 6 juni 1944. Met mijn wagen en paarden was ik in Vilvoorde om de familie van Frans De Broeck te verhuizen. Een week voordien waren ze ternauwernood aan de dood ontsnapt bij een bombardement op het militaire Depot ASIAT te Vilvoorde (kerkhof). Er viel toen ook een bom op hun huis op de hoek van de Hendrik I lei en de Jan Blockxstraat, ze zaten toen in de kelder als een bom hun huis volledig vernielden. Ze werden bevrijd uit de stevige betonnen kelder en kregen onderdak bij hun burens in de Jan Blockxstraat. Met hun kleren en beetje huisraad dat ze van de burens hadden gekregen wilde ik hen helpen verhuizen naar hun ouders in Elewijt. Plots vliegt de deur bij de buurman open en opgewonden roept hij “*Ze zijn geland in Normandië, de bevrijding is begonnen, de Engelsen komen*”, ik heb het zojuist op de BBC radio gehoord. We waren verrast, opgetogen, ja werkelijk euforisch. Het nieuws ging als een lopend vuurtje van huis tot huis.

We dachten allemaal, binnen een paar weken zal het geallieerde leger hier zijn, doch we dachten verkeerd. Elke dag luisterden we gespannen naar de nog altijd verboden BBC radio, naar de nieuwsberichten van Jan Moedwil, doch zijn spreuk ging nog altijd “*Wij doen ons best zonder er op te boffen, maar toch krijgen we ze wel, de moffen*”.

Het geallieerde leger kon maar matig terrein boeken. In Normandië verdedigden het Duitse leger zich bijzonder hardnekkig. De Duitse tanks, “*de Tijger*”, “*de Panter*” en in het bijzonder “*de Königstijger*” waren een stuk beter dan die van het geallieerde leger, hun “*Shormans*”, “*Cromwells*” en de “*Churchill*” tanks.

Op 13 juni 1944, één week na de invasie, in de streek van Caen, heeft één “*Königstijgertank*”, die verstopt opgesteld stond in een holle weg, 25 Engelse en Amerikaanse tanks vernietigd.

Voor de Duitsers was het belangrijk dat hun anti-tank⁸ wapen “*de Panzerfaust*” zeer efficiënt was en de tijgertank had een speciale anti-tank canon van 88 mm, dat doorheen de pantsering van de geallieerde tanks schoot. Een ander reden voor de trage vooruitgang was, dat de Duitsers veel meer ondervinding opgedaan hadden in de tank-oorlog in Europa en Rusland. Een speciale tankdivisie die was teruggekeerd uit Rusland “*de SS Panzer division*” waren bijzonder fanatieke vechters.

De teruggang van de Duitsers kwam omdat de geallieerde luchtmacht alle aanvoer van militair materiaal richting Normandië dag en nacht bombardeerde, en zo de legeraanvoer naar

---

⁸ Kanon tegen tanks gebruikt.

het front belette, en de Duitsers konden hun vermoeide soldaten niet tijdig aflossen, zo konden de geallieerde langzaam terrein veroveren. Wat ook meespeelde was de enorme aanvoer van Amerikaans materiaal en de overmacht in het luchtruim

Het was pas half augustus dat de Duitsers zich begonnen terug te trekken en einde augustus werd Parijs bevrijd. Door de Engelse samen met het Franse leger van Generaal De Gaulle.

We hoorden in Elewijt allerlei geruchten: ze zijn op komst, ze zijn al in Brussel. Op 3 september waren de Engelsen in Brussel. Intussen zagen we hoe massaal en ontmanteld het Duitse leger zich terugtrok richting Duitsland. In de nacht van 3 op 4 september rond 3 uur in de morgen, hoorden wij luid op de deur bonzen. Daar stond een groep Duitse soldaten die te voet op terugtocht waren. Een officier riep: "*Wir wollen die pferden und die wagen, schnell, schnell mensch*". We werden verplicht om de paarden in de wagen te spannen en ze eisten eten voor de paarden voor minstens vijf dagen. Vader werd onder dreiging van hun wapens verplicht mee te rijden als voerman voor de paarden. Voor hij vertrok riep vader nog: "*Ik kom terug jongen, geloof mij maar, gij bent de oudste, zorg goed voor moeder, uw broer en zus. Houd gede moed*" Maar de Duitse soldaten schreeuwden: "schnell, schnell mensch, ferten fharen!"

En vader vertrok met een wagen vol vermoeide soldaten richting Duitsland. Wij konden natuurlijk niet meer slapen en wij waren allen doodongerust over het lot van onze vader. Ons moeder was ontroostbaar, wat ging er met haar man gebeuren, zou hij nog wel terugkomen?

En dan de zo lang verwachte dag: 4 SEPTEMBER 1944 "*BEVRIJDING*". Ongeveer 15,30 uur in de namiddag, we hoorden lawaai van naderende tanks op de Epepegemsesteenweg. In de dreef van het Rubenskasteel zagen wij de tanks naderbij komen, maar welke waren het nu, waren het de terugtrekkende Duitse of de bevrijders de Engelsen. Half weg de dreef kon men de witte ster herkennen. Het waren Amerikaanse tanks.

Onmiddellijk stond de straat vol volk, iedereen kwam naar buiten. Het waren de Canadese soldaten die ons kwamen bevrijden. De soldaten werden hartelijk toegejuicht, de vrouwen wierpen bloemen op de tanks, de gevechtsvoertuigen, de jeeps. De vrachtwagens volgden met de bevoorrading. Het was een historisch moment. Wij werden bevrijd na vier jaar Duitse bezetting. Iedereen was uitbundig, blij en opgelucht.

Ons gezin was eveneens blij maar toch met een getemperd gevoel, wij waren zeer ongerust. Onze bevrijders redde de Duitsers achterna en onze vader was meegenomen door de Duitsers, hij zat er middenin, wat ging er met hem gebeuren. Maar wat een opluchting, drie dagen later kwam hij terug thuis en met de paarden en met de wagen, hij was ongedeerd.

Na de feestroes van de bevrijding, hernam het gewone leven zijn gang. De winkels opende hun deuren en wachten op de bevoorrading. Wij waren overal zeer welkom. Vele verhalen werden verteld, vreemde verhalen van arrestaties en geweldplegingen tegen de mensen die met de Duitsers hadden samen gewerkt en over meisjes en vrouwen die met de Duitse soldaten omgang hadden gehad. Ze werden samengebracht op de Grote Markt in Vilvoorde en daar voor een talrijk publiek, kaal geschoren, bespot en zelfs geslagen. In Vilvoorde waren er ook mannen die, samen met de Duister meegetrokken waren om te vechten tegen de communisten in Duitsland; men noemde ze "*zwarthemden*". Ook die families werden lastig gevallen en vervolgd. In Vilvoorde in het "*Tuchthuis*", beter gekend als "*De Korrektie*", tussen de Zenne en de Vaart, was een vrouwengevangenis voorzien voor de dames die te vriendelijk waren geweest met de Duitser.

Op 17 september in de namiddag zagen we een spektakel om nooit meer te vergeten. Honderden Amerikaanse vliegtuigen –twee motorige DAKOTAS- vlogen zeer laag voorbij. Elk vliegtuig trok aan een lange kabel een groot zweefvliegtuig met zich mee. Dat duurde zo een paar uur lang. De vliegtuigen vlogen zo laag dat de kabel goed zichtbaar was. We begrepen niet wat er gaande was en stonden zeer verbaast te kijken. Het was het begin van de later beruchte “*Slag om Arnhem*”, maar dat wisten we toen nog niet. Al die DAKOTAS vliegtuigen zaten vol met valschermspringers en de zweefvliegtuigen zaten volgepropt met wapens en oorlogstuig. Zelfs jeeps, mitrailleurs en lichte kanonnen. In elk zweefvliegtuig zat een piloot die moest zorgen dat de zweever veilig aan de grond kwam.

Alles was tot in de puntjes gepland en voorbereid.

De luchtlandingen van de geallieerden moesten zorgen voor het vrijwaren en het beschermen van de zéér belangrijke bruggen voor de doorstoot naar Duitsland.

In Arnhem was dat de brug over de Rijn.

In Nijmegen de brug over de Waal.

In Grave de brug over de Maas.

Wat de Britse legerleiding niet kon voorzien, was dat op dat ogenblik in de omgeving van Arnhem en Oosterbeek, juist een hergroepering plaats had van, van het front teruggetrokken troepen. Een zestig tal “*Tijgertanks*” van de 9de en 10de pantsersdivisie, ze ware zeer geharde veteranen. Bij deze tankdivisies hoorden ook 425 onderofficieren en 6000 soldaten.

Toen de eerste groepen valschermspringers veilig geland waren en de meeste zweefvliegtuigen goed waren neergekomen, begonnen de soldaten hun vrachten uit te laden en zich op te stellen, maar wanneer ze zich naar de bruggen toe wilden begeven werden ze door de Duitsers aangevallen. Met hun lichte wapens en hun jeeps konden ze niets doen tegen de “*Tijgertanks*” en zij moesten wijken en zich terugtrekken.

De tweede landing van DAKOTAS en zweefvliegtuigen kwamen zeer laag aangevlogen om hun valschermspringers en materiaal te droppen, tot hun ontsteltenis kwamen ze tussen de Duitsers terecht. Ze waren een gemakkelijk doelwit, dertien toestellen werden neergeschoten en velen kwamen beschadigd terug. De slag van Arnhem werd een tragedie, duizenden soldaten sneuvelden en de anderen werden krijgsgevangenen genomen. Door dit feit werd Nederland pas bevrijd in mei 1945. De winter 1944/1945 was zeer streng, de bevolking beleefde in die acht maanden grote schaarste, hongersnood, die laatste maanden van de oorlog kostte de Nederlanden 15.000 mensen, die stierven van de honger.

Dertig jaar later werd over deze veldslag een film gedraaid met de titel “*Een brug te ver...*”

In België, tenminste de bevolking had daar geen weet van, wat er bij onze Noorderburen afspeelde. Wij waren bevrijd. De Engelse soldaten deelden zeer royaal sigaretten uit. We leerden “*Cornet Beaff*” eten verpakt in kleine blekken doosjes. We leerden Engelse thee drinken. En veel jonge meisjes wisten al vlug wat “*I love you*” wilde zeggen.

Rond 20 december hoorden we op de radio over een Duits tegenoffensief in Sankt Vith spreken. De sterke “*tijgertanks*” stoten door tot voor Bastogne en op 22 december werd de stad omsingeld. De Duitsers kwamen met vier officieren met een witte vlag naar het ingesloten hoofdkwartier met een ultimatum : “*Zich overgeven of vernietigd worden...*”. Maar Generaal Mc Auliffe weigerde en antwoordde “*Nuts*”. De Duitsers begrepen het niet en vroegen: Wilt U het antwoord opschrijven. De Duitsers keerden terug en van Rundstedt was zwaar beledigd en ze vielen Bastogne aan. Vijf dagen duurde de aanval, maar de Amerikanen boden weerstand. Het winterde toen fel en er lag meer dan een halve meter sneeuw. Boven heel België was het mistig en te veel nevel om de geallieerde luchtmacht te kunnen inzetten, dus kon men de ingesloten Amerikanen in Bastogne geen voedsel en munitie brengen. Boven Duitsland was het zonnig en zij stuurden “*Stukas*” om te bombarderen. Toen eindelijk na vijf

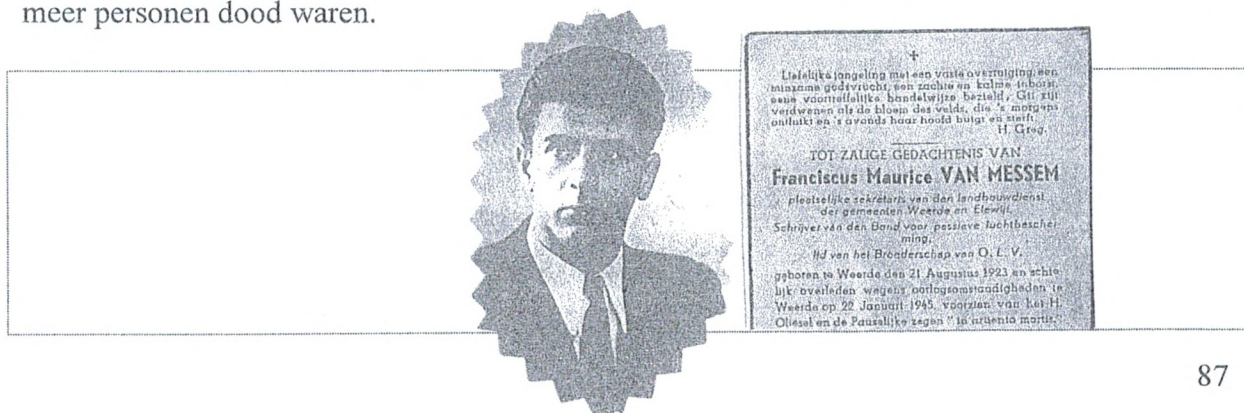

dagen de hemel opklaarde zette de luchtmacht 200 vliegtuigen in om eten en munitie te droppen. Ze bombardeerden de Duitse troepen rond de omsingelde stad en deze moesten zich terugtrekken. Het "van Rundstedt" offensief werd gestopt, hun bedoeling was door de Amerikaanse linies te stoten en dan doorstoten tot Antwerpen. Na vijf jaar bezetting kerstmis en nieuwjaar vieren in een vrij land.

Het was rond nieuwjaar 1945 dat we voor het eerst horen spreken van het "geheime wapen" van de Duitsers. Ze noemden het "vergeldingswapen". De kranten schreven er over en noemden het "V 1". Mijn moeder was per fiets naar Kampenhout geweest en op haar terugweg had ze een V 1 gezien. "Ze vertelde, dat is precies een jachtvliegtuig waarbij uit de staart grote vlammen kwamen. Het maakte veel lawaai en het vloog richting Antwerpen". 's anderdaags lazen we in de krant dat meerdere vliegende bommen gevallen waren in Antwerpen, die enorm veel schade hadden aangericht. De Duitsers wilden met hun V 1 bommen de haven aan de Schelde lam leggen om op die manier de aanvoer van Engelse en Amerikaanse wapenleveringen te stoppen.

Kort nadien zag ik voor de eerste maal een V.I., het ding kwam vanuit de richting Leuven. Mijn eerste reactie was iedereen verwittigen: "vlucht allemaal in de kelder, er komt een V 1 in onze richting", zelf ging ik buiten in de gracht liggen naast de Eppegemsesteenweg, ik wilde dat zien en volgen wat er zou gebeuren. De V1 was nog op een paar km afstand toen plots de vlammen doofden. Het begon een duikvlucht richting van het Rubenskasteel, het dook in de kruin van een dikke canadaboom op een 200 meter van het kasteel en ontplofte. Duizend kg. dynamiet, was me dat een knal. Het is het grootste vuurwerk dat ik ooit gezien heb. De gebouwen aan de zijkant van het Rubenskasteel, "de remiezen" genaamd, waren volledig verwoest. Er was ook schade aan de daken van het kasteel en bijgebouwen. Bij ons waren de ruiten kapot en schade aan het dak ook in de buurt was er schade.

Op 22 januari 1945 waren aan het werk. De kerkklok had juist twaalf uur geslagen, het was middag en etenstijd, mijn moeder had reeds geroepen. In de verte hoorden we het geluid van een naderende V1. Plots begon dat tuig te sputteren. De V.I. dook naar beneden recht in onze richting. We sloegen in paniek, maar het zwenkte plots naar rechts en viel vlak achter de kerk van Weerde in de Binnenweg. Er steeg een grote stofwolk op en dan was het stil. We keken elkaar aan en begrepen dat we aan iets vreselijk ontsnapt waren. Toen kwam het gevoel, wat met de mensen in Weerde, we moeten ze gaan helpen. De V.1 had een ware ravage aangericht. Toen ik vlakbij de verwoeste woningen kwam, hoorde ik tussen het puin om hulp roepen. We begonnen onmiddellijk met enkele mannen puin te ruimen om bij de persoon die om hulp riep te geraken. We vonden hem onder de keukentafel, hij was verdwaasd en zei gewoon " 't werd tijd verdomme. Ik dacht dat ik kapot ging". Maurice Van Messem had niet zoveel geluk gehad, hij was op slag dood. Hij was aan de achterdeur gaan kijken waar het geluid vandaan kwam en op dat moment viel de V.1. Het is eigenlijk een wonder dat er niet meer personen dood waren.

Er waren veel gekwetste, ze werden in café “*Belle Vue*” gebracht. Dokter Louckx uit Elewijt verzorgden ze daar ter plaatse. Enkele zijn zelfs dagen blind geweest door al het stof dat ze in de ogen hadden gekregen. Het gewelf van de kerk was naar beneden gevallen, het had gesneeuwd en het stof van de rode stenen had de grafstenen op het kerkhof rood gekleurd.

Enkele weken later, in februari werd het centrum van Weerde opnieuw getroffen door een V.I Ditmaal viel ze voor de kerk, halfweg de Kustersvoetweg. Ze vernielde de hele omgeving. De pastorie, de meisjesschool en alle huizen in de omgeving en degene die de eerste maal beschadigd waren werden nu volledig vernield en onbewoonbaar. Het was in de loop van de namiddag en veel mensen waren niet thuis en/of op het veld. In de school waren niet alle klaslokalen beschikbaar door de vorige inslag, enkele studiejaren waren wel aanwezig,. De kinderen hadden het geronk van de naderende V.I gehoord en de lerares liet de kinderen onder de lessenaars schuilen, vandaar dat ze bewaard bleven van het rondvliegend glas en de brokken stenen. Bij de familie Tambuyzer heeft het voorgevoel hen gered, ze waren in de kelder gevlucht en van de eerste naar de tweede kelder verhuist omdat die toch steviger bleek. Als de bom viel waren ze juist weg, gelukkig want de eerste is volledig ingestort.

Hetgeen erover bleef van het centrum, de Dorp –Pastorijstraat en Kustersvoetweg.

Ondertussen bleven de Duitsers Antwerpen bestoken met hun vergeldingswapen, de V1. In het centrum van de stad bevond zich de gekende zaal "*Cinema Rex*". Tijdens de voorstelling van een gekende Amerikaanse kleurfilm, viel er een V1 op de bomvolle zaal. Een ramp, honderden doden en zeer veel gekwetsten. Heel Antwerpen was een dag in rouw.

Ook Engeland kreeg zijn deel van het vergeldingswapen. Massa's V1 vielen op Londen en omgeving. De ravages waren enorm.

Daar bleef het niet bij, we kregen nog een tweede wapen op ons afgevuurd. De V2, raketten sneller dan het geluid. Ge kon ze niet horen komen! Boem! En 't was gebeurd. In Houtem-Bos viel de eerste V2 in onze streek, gelukkig in open veld. De inslag van de bom was zo groot dat je er bijna een kerk kon in bouwen. Ook Antwerpen en Londen kregen het nieuwe wapen toegestuurd.

In Duitsland ging ook de oorlog verder. Het Russische leger rukte op en de geallieerde legers trokken richting Berlijn. Op 29 april 1945 bereikte de Russen Berlijn dat ze bezette. Hitler pleegde zelfmoord op 30 april en op 8 mei capituleerde het Duitse leger. De oorlog in Europa was gedaan, eindelijk terug vrede.

De Amerikanen en de Japanners streden verder in de Stille Oceaan. Langzaam maar zeker veroverde Amerika de eilanden bezet door de Japanners maar het kostte veel slachtoffers.

Toen dan op 6 augustus 1945, de eerste Atoombom op Hiroshima viel en de ganse stad verwoeste en meer dan 200.000 slachtoffers eiste en een paar dagen later een tweede atoombom Nagasaki verwoeste, gaven de Japanners zich over en kwam er dan eindelijk een einde aan de Tweede Wereldoorlog.

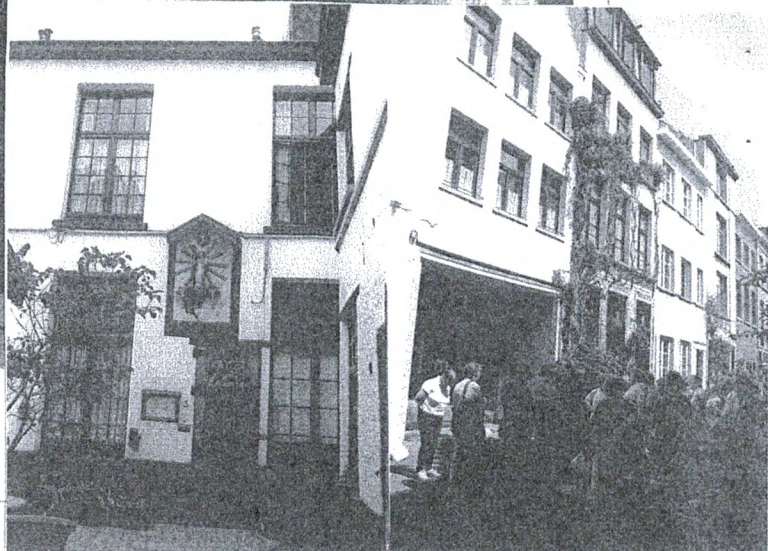

ANTWERPEN ANDERS...

Zondag 2 juni 2002, geen dag zoals de andere.
Om 8,51 namen we de trein waarop plaatsen waren
voorbehouden naar Antwerpen. In de hall van Antwerpen
Centraal werden we opgewacht door onze gastvrouw Annie.
De **Paardentram**, met zijn voerder Willem en begeleider,
wachtte ons aan de overkant van het Astridplein.

Na een prettige kennismaking ging de rit naar de Grote Markt waar we even halt hielden en
verrast werden met koffie en koek. Een toffe ervaring zomaar te kunnen ontbijten in
gezelschap van Brabo.

Erna, een gids van de bovenste plank vergezelde ons gans de dag en ZE gaf ons een
geschiedenisles gespeisd met spreekwoordelijke anekdotes.

Nieuwe archeologische vondsten in Perkse ondergrond..

Jos Lauwers
Perk, mei 2002

Een zwaluw maakt de lente niet ! Dat gezegde is beslist in het dorp Perk van toepassing, aangezien er totnogtoe slechts sporadisch archeologische vondsten werden gedaan. Wel kon ik als plaatselijk geschiedschrijver in mijn boek *“Zeven eeuwen heerlijkheid Perk-Elewijt”* enkele Romeinse munten vermelden zoals een Gordianus Pius, gevonden te Melsbroek, tevens een denarius van keizer Augustus (Verz. T. Kardux), maar de massa aardewerk, waterputten, mantelspelden, hoefijzers, munten en pijparden beeldjes, zoals er in het naburige Elewijt al eeuwenlang worden opgegraven, laat hier nog totaal op zich wachten.

Toch priemt er sedert enkele decennia schaarse hoop op beterschap door: een godenfiguur in roze cement uit een Gallo-Romeinse villa te Melsbroek (verz. de Ribaucourt); ook Romeinse munten met beeltenis van keizerin Faustina jr. en keizer Hadrianus (verz. H. Buls). In 1897 werd op het Keiveld te Wambeek, palend aan Perk en Melsbroek, de Frankische begraafplaats *“Zeventommen”* onderzocht. Voormelde graftomben brachten, naast gebeenten, ook een werpspies, twee sabelpunten en een skramasaks, bekend Frankisch strijdwapen, aan het licht. Nog kortgeleden ontdekte ons team Lauwers-Buls negen geraamten op een begraafplaats aan de Teniersstraat. Onderzoek met de C 14-methode wees een datering uit van 't jaar 690 tot 780, mogelijk tot 870. De botten zouden dus zo'n 1300 jaar oud zijn (Merovingen of Karolingen).

Waterput in de schijnwerper.

Steven Raiguel, Ph. D., van Amerikaanse nationaliteit, werkzaam in de afdeling Neuro –en Psychofysiologie (Gasthuisberg) aan de K.U. Leuven, gehuisvest te Weerde, is een fervent speurder naar alles wat naar een Romeinse nederzetting wijst. *“Bij funderingswerken voor een nieuw appartementsgebouw aan het kruispunt van Tervuurse –en Kampenhoutsesteenweg te Perk, zo vertelde hij ons, heb ik de toen uitgegraven bouwput van 20 bij 10 m met een metaaldetector afgespeurd. Aan de voorzijde van de uitgraving kwam een oude, met stenen afgeboorde en met puin opgevulde waterput aan het licht”*.

Er werden een aantal voorwerpen bovengehaald, daterend van de Romeinse tijd tot op heden. Het oudste en meest interessante voorwerp, aldus spreker, is een bronzen muntstuk(1), gevonden in het oostelijk gedeelte van de put. Het muntstuk met een diameter van 26mm en een maximumdikte van 3mm is sterk geërodeerd en de letters zijn niet meer leesbaar. We kunnen het dus maar bij benadering dateren. Afmeting en dikte, alsook het hoge reliëf van de beeltenis wijzen op een “as” uit de laat 2de of begin 3de eeuw.

De afbeelding zelf lijkt evenwel op de gestyleerde langhoofdige figuren met duidelijke laurierkronen, die karakteristiek zijn voor de 4de eeuwse muntstukken van Diocletianus, Maximianus en Constantinus. De relatief grote diameter zegt ons dat, indien dit het geval is, het wellicht uit het vroegste gedeelte van deze periode stamt, nl. laat 3de eeuw. Het is niet

verwonderlijk dat deze periode samenvalt met de bloei van de Romeinse nederzetting in het naburige Elewijt.

Middeleeuwse voorwerpen ontbreken.

Objecten uit de middeleeuwen werden niet gevonden. Wel werden 2 knopen (14,15), met afbeelding en vervaardigd uit een koperlegering, ontdekt. Volgens Bailly (Dectetor Finds, 1995, P. 19) dateren ze uit de vroeg 16de tot vroeg 17de eeuw en uit de vroeg 17de tot laat 17de eeuw. De twee opgegraven gespen zijn moeilijk te dateren. De eerste is een klein trapezoïde exemplaar(10) uit een vertinde koperlegering, een type dat gelijkt op de trapezoïdale gespen in gebruik tussen 1300 en 1500 (Buckles: 1250-1800, Whitehead, 1996).

De gesp kan evenwel ook van recentere datum zijn. De tweede gesp (11), 35 x 30 mm, met een zware constructie, werd eerst ondersteld een livreigesp te zijn. Sporen van zilver wijzen er echter op dat het ook hier wellicht om een decoratieve en niet om een tuiggesp gaat. Datering was niet mogelijk. Een ander niet te dateren abject was een hol, conisch stuk (16), 3-4 cm lang en uit een koperlegering vervaardigd. Dit was mogelijk de bescherming over het uiteinde van een wandelstok.

Het groot aantal 17de en 18de eeuwse oorden dat er werd gevonden (2 – 7), wijst op plaatselijke handelsactiviteiten (herberg, markt enz...). Er werden muntstukken gevonden uit de regeringen van Maria Theresia (1757) (7), Karel VI (1712) (5), Karel II (1693) (4), Philips IV (1656) (3). Een ander muntstuk (6) uit deze laatste periode is doorboord. Muntstukken met zulk een gaatje in werden vermoedelijk gebruikt als diffractielens door mensen, die zich geen echte bril konden veroorloven. Geperforeerde muntstukken, gekend als “*armenmansbril*” behoren tot de courante vondsten uit deze periode.

Het meest interessante muntstuk uit even genoemd tijdperk is een goed bewaard specimen (2) met dezelfde afmeting (25 mm) als de 17de eeuwse “oorden” uit Denemarken. De duurzaamheid suggereert dat het misschien vervaardigd is uit basiszilver (billion). De kopzijde toont een kaart van Denemarken en de legende CAR GONZD...IV.ET.RETH 1611. De kruiszijde toont een wapenschild met in elke hoek een arend en een klein schild in het midden.

De legende is “*ARCHEN.SIS SVP.PRINCIPS*”. Dit is mogelijk een muntstuk van Karel IV, die koning van Denemarken was in 1611. Het kan verbazing wekken dat een Deens muntstuk uit die periode hier wordt gevonden, maar helemaal ongewoon is het niet. Ook Friese munten uit dat tijdvak worden er van tijd tot tijd ontdekt.

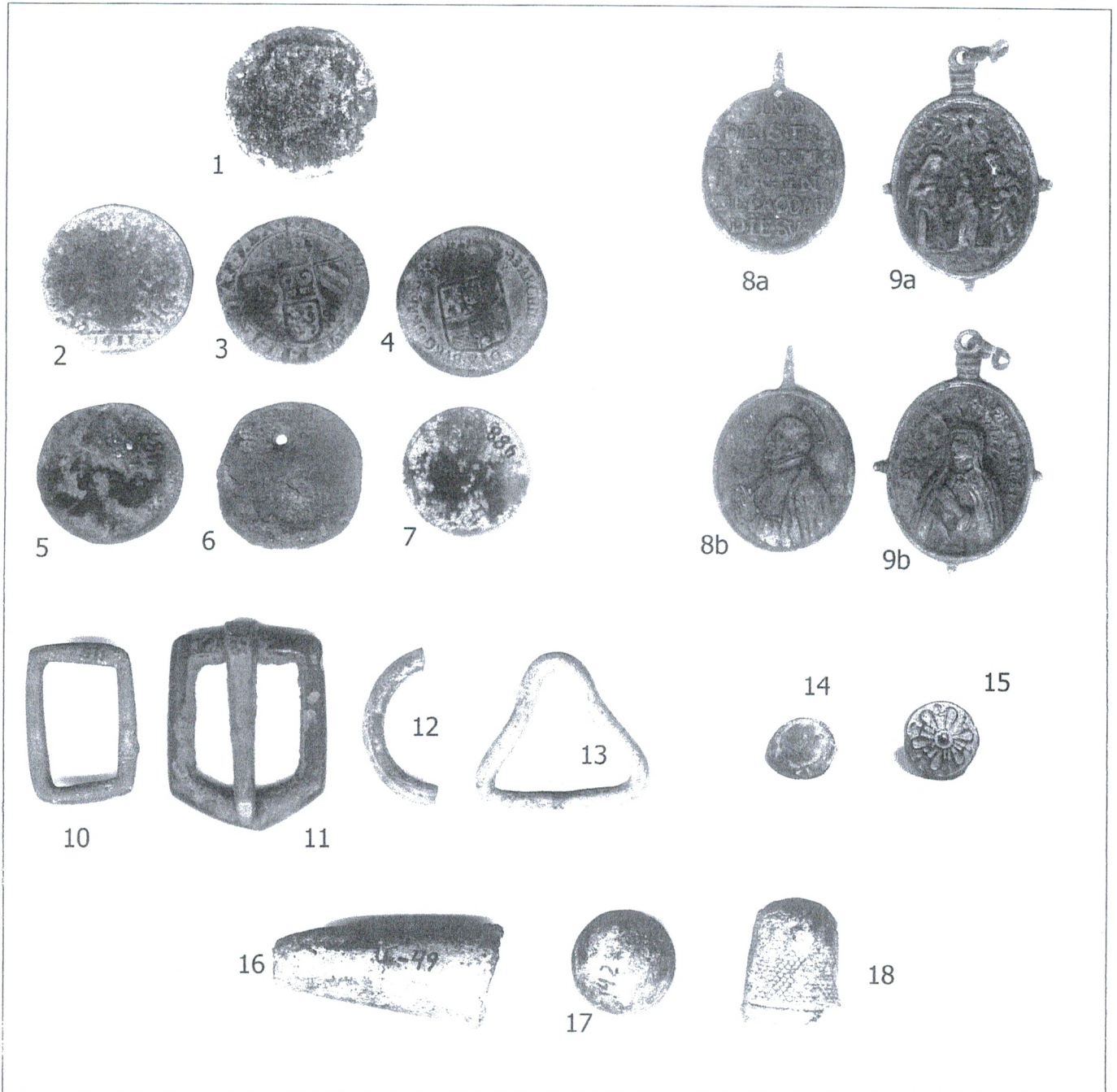
Religieuze motieven.

Twee religieuze medailles (8 en 9), waarschijnlijk 19de eeuws, werden gevonden. Eén ervan toont aan de ene zijde (9b) een afbeelding van de H. Teresia met het opschrift “*SANCTA MATER TERESA*”. De andere zijde (9a) toont de Heilige Familie met het opschrift “*MARIA, JOSEPH, JESUS*”. De andere medaille toont een paus in gebed (8b) met op de achterzijde (8a) de tekst: “*IND.DE SFR.DEBORGIAiiiGEN.DELACOMP.DJESUS*”

Steven Raiguel die te Perk oude munten ontdekte.

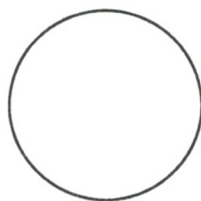

De jongste oogst van speurder Steven Raiguel in Perk. Naast Elewijt zal ook dit dorp mettertijd voorname Romeinse adelbrieven kunnen voorleggen. (Foto St. Raiguel).

Vondsten uit de recente tijd zijn een gebroken ring (12), een 70 cal (c. 18mm) musketkogel (17), een 19de eeuwse vingerhoedje (18) en een onderdeelje van een Duitse rugzak (13) uit de Eerste Wereldoorlog.

Deze vondsten leiden tot 2 conclusies. Ten eerste: het Romeinse muntstuk is volgens Steven Raiguel het eerste bewijs voor Romeinse activiteiten in het centrum van Perk. Eerdere vondsten uit de Romeinse tijd (2 muntstukken en een broche) werden ontdekt dààr waar de Waversebaan de Barebeek kruist en dus in een gedeelte van Perk dat veel dichterbij de gekende nederzetting van Elewijt gelegen is. Ten tweede: de concentratie aan muntstukken uit de 17de eeuw laat vermoeden dat er toen op deze plaats handelsactiviteiten plaats grepen. De Ferrariskaart toont inderdaad 2 structuren. De ene is gelegen op de hoek, de andere er valk achter in de richting van Kampenhout, ofschoon de kaart terzake geen aanwijzingen geeft betreffende de functie van deze gebouwen.

Het dorpje SEMPY in Frankrijk

Colette Vanderbeken
Weerde

Een dorpje in de vallei van de Canche (ontspringt in Estrées, bevoeit Hesdin, Montreuil, Etaples en mond uit in de Manche. De Canche is ongeveer 80km lang) niet ver van het modaine “*Touquet-Paris-plage*”. De oude vestingstad Montreuil ligt ten Oosten van het dorpje.

Sempy en Zemst hebben een gezamenlijk verleden door Jean de Carandolet en Filips de Croy, Jean de Carandolet verbleef op het kasteel Releghem en Filips van Croy was er een graag geziene gast. Vanuit Henegouwen te Molembais-les-Celles werden, door huwelijk van de Croy-Sempy achteraf de Croy-Solre, waar ze eigendommen hadden waaronder Solre-les-Château.¹

Doch niet alleen in het verleden, de heemkundige kring “de Semse” en de inwoners van Sempy sloten vriendschapbanden en zijn er graag geziene gasten. In de toekomst zullen wij hen hier te Zemst ontvangen, de uitnodiging is overgebracht.

Een loopje door de geschiedenis van Sempy, van 811 tot 2001.

De gemeente Sempy is “*bijzonder*” gekwalificeerd door zijn ouderdom, zijn kerk van de 8ste eeuw, zijn verdwenen kasteel en zijn kapel Sint-Lucia, Het waren eigendommen van de heren van Sempy, gekend in de annalen van de geschiedenis:

811 – Simpiacio – parochie heilige Sint-Bertin²

818 – Goibert, heer van Sempy³ deed een gift van gronden aan de kloosters van Steinlandt en van Sint-Bertin⁴ ter gelegenheid van een goede ontvangst van zijn zoon Gundbert in hun abdijen.

1147 – de heer van Sempy⁵ neemt deel aan de tweede kruistocht⁶
Men mag de bouw van de kerk voor een deel toewijzen aan de tijd van de tempeliers⁷

1224 – Sempy – maakt deel uit van de gemeente van Therouanne⁸.

¹ Solrines = Solre-le-Château, een schilderachtig dorpje aan de Solre. In de 12de eeuw Sorinnes. Het behoorde deels bij de abdij van Aulne en deels van de abdij Lessies

² Sint Bertin, monnik van Sint-Colomban, 610-769 te Constans (Zwitserland). Was pastoor te Sithiu (primitieve naam van Sint-Omer), hij wordt vereerd op 5 september.

³ 818 – Sempy noemde “Simpacium” in de archieven van Sint-Bertin.

⁴ De abdij was gevestigd in Sint-Omer (Pas de Calais), (nu ruines).

⁵ Zie de wapens van Sempy in het kasteel van Montreuil (Leeuw van Artois)

⁶ De tweede kruistocht dateert van 1147-1149, ze werd geleid door Conrad III en Louis VII, ze mislukte te Damascus, hoofdplaats van Syrië en in 1148 konden de kruistochters ze niet veroveren.

⁷ De orde van de tempeliers (gesticht in 1119 te Jerusalem door Hugo van Payns, deze orde werd verslagen de 13 oktober 1307 door Philippe de Schone en in 1311 nam hij al de rijkdommen van de tempel en hij gaf ze aan de kloosterherbergen.

Therouanne (Taruenna), stad in Frankrijk, dep. Pas de Calais, oud graafschap en aartsbisdom. Ooit versterkte stad, veroverd door de Engelse (1380 en 1513), heroverd door Frankrijk (1527), herveroverd door Keizer Karel en vernietigd in 1553.

1267 – Sempy – maakt deel uit van de gemeente van Auchy⁹

1308 – Sempy – Artesië¹⁰

1311 – Sempy – (bekentenis van Maintenay)

1313 – Sempy – maakt deel uit van de gemeente van Sint-Bertin

In de 14de eeuw is de familie de Croy heer van Sempy.

Een heer van Sempy glorieerde in de slag van Cocherel¹¹ onder het bevel van Bertrand Guesclin.

Jehan van Sempy was de gunsteling van Karel VI. In de toernooien van Sint-Inglevert in 1390 was hij de onverslaanbare. Hij deed onderhoudswerken uitvoeren aan de kapel van Sint-Lucia, gesticht in zijn kasteel waarvoor Karel VI in 1375 een briefwisseling voerde om deze devote stichting te betekenen.

In het bos van Tronquoy was een schapenverblijf gelegen waarvan 80 meter op grondgebied Waben waarvan hij het recht van burggraaf bezat en de rechten van de wol. Het gaf Sempy eveneens het recht op twee vissen van elke vangst en men liet hen eveneens genieten van twee getijden per jaar.

Jehan, heer van Sempy, ridder, was kapitein-generaal van Picardie¹². In 1396 vertrouwde de koning Charles VI aan Jean, heer van Sempy, de bewaking en de verdediging van de stad Boonen (Boulogne¹³) toe.

Het kasteel van Sempy is nu volledig verdwenen. Het bevond zich naast de kerk langs het neergaand wegeltje dat naar de rivier van Bras-du-Brosne gaat. Momenteel is er nog een motte over ten noorden van de rivier. Rond 1845 stonden er nog muren overeind. De grachten werden stilaan gedumpt.

Enkele jaren geleden, bij graafwerken vond men er een put gebouwd in zandsteen en vuursteen¹⁴

Ongeveer in het midden van de 19de eeuw waren de muren van de kapel van Sint-Lucia, nog 15 voeten boven de grond goed zichtbaar, ze werden dan volledig weggebroken. Deze kapel

---

⁹ Dorpje van een honderdtal inwoners. De veldslag in 1077 tussen Guillaume de Veroveraar en zijn zoon Robert had er plaats.

¹⁰ Het graafschap Artois, (Artesië) was lange tijd bestuurd door Vlaanderen onder het toezicht van Frankrijk. Verenigd door de kroon van Philippe-August in 1180, en gegeven in 1237 door Louis aan Robert, zijn jongere broer. Robert I werd opgevolgd door Robert II (1250-1302). Drie vrouwen, Mahaut, Jeanne I en Jeanne II gaven het graafschap aan drie verschillende families door, de laatset aan de graven-capetingers van Bourgondië. Marguerite I, zuster van Jeanne II en dochter van Jeanne I, geeft het over aan Louis van Mâle (1382), en de dochter van Louis van Mâle geeft het samen met het graafschap Vlaanderen en Nerviën, aan het huis van de graven Capetingers-Valois van Bourgondië (1384); eindelijk, na de dood van Karel de Stoute (1477), Maria van Bourgondië geeft het aan het Oostenrijks huis door haar huwelijk met Maximiliaan van Oostenrijk. Door de overwinningen van Louis de 14de en het verdrag van Nijmegen (1678) komt het terug naar Frankrijk.

¹¹ Beroemde veldslag van Guesclin op Captal du Buch, luitenant van Karel de Slechte, koning van Navarra.

¹² Picardie werd bewoond onder de Romeinen door Morini, Ambani, Veromandui, Bellovacii en Suessiones. Zij maakte deel uit van het 2de België. Claudius, hoofd van de Franken veroverde het land en maakte Amiens tot hoofdzetel. Van dan af maakte het deel uit van het koninkrijk Soisson, nadien van Neustrië om dan over te gaan naar Vlaanderen.

¹⁴ Volgens de kapelaan Prompt (pastoor te Sempy van 1843 tot 1906): is het, het privaat: de keien van de onderbouw waren doorboord in kleine gaatjes voor doorlaten van het vocht en de tocht? Op de bodem, vonden ze krieckenpitten in uiterst goede staat van bewaring.

werd bediend tot aan de Franse Revolutie. Van 14de tot de 16de eeuw, was meer dan waarschijnlijk, de zetel gevestigd in een van de verdwenen kapellen in de parochiale kerk? Een zaak is zeker, de 3 februari 1375 bekrachtigde Charles VI de stichting, aan zijn leenheer, ridder en raadgever, de heer van Sempy, een kapelanij voor zijn kasteel van Sempy¹⁵. De familie van Croy liet de bezienswaardige kerk bouwen. De heerlijkheid van Aix-en-Issart hing eveneens van Sempy af.

1415 – SAINT PY¹⁶.

1415 De 25 oktober 1415 komen de Heren van Sempy¹⁷ om in de slag van Azincourt¹⁸.

1429 Sempy gemeente van Artois.

1455 De inwoners van Sempy waren zo arm dat ze moesten gaan bedelen en zich moesten wenden tot de Arteziërs voor hulp, ze vroegen ontheffing van belastingbetaling. Vonden ze weerklank men vind geen geschriften van wat het gevolg was van hun smeekbede.

1469 Sempy (of Sainpi) maakte deel uit van het graafschap Boonen (Boulogne) en bestond uit 34 haarden¹⁹, ongeveer 153 inwoners. Toen betaalde ze in 't totaal 12 ponden belasting aan het graafschap.

1515 Sainpi (gens. de Croy)

In 1581 kocht Antoine de Monchy²⁰, heer van Moncavrel de heerlijkheid van Sempy van Jacques de Croy.

1605 Sempy (th=aardrijkskundig)

1621 De 28 november werden drie klokken gesmolten te Sempy door de genaamde Jean Simon Lorrain²¹

1627 Michel Gallopin wordt heer van Sempy

1634 Sempy (th aardrijkskundig)

1650 Sempe (atlas Jansson)

---

¹⁵ Kopij van 18de eeuw in de oorkonde van Romont.

Enguerrand de Monstrelet, provoost van Kamerrijk 1390-1453; schrijver van de kroniek die gaat van 1400 tot 1444

¹⁷ Jehan de 1ste van Croy, vader van Archambaud, de eerste van de familie die zich heer van Sempy verklaart, komt om samen met zijn twee zonen in de slag van Azincourt, o.a. Antoine van Croy, graaf van Brabant.

¹⁸ Voordien Agincourt, gemeente in de Pas-de-Calais, arrondissement van Atrecht. Het Franse leger werd er verslagen op 25 oktober 1415 door de Engelsen

¹⁹ In die periode telde men de huizen, maar men telde niet de bewoners, het gemiddelde van bewoners lag tussen de 4 tot 5 per haard.

²⁰ Het is mogelijk dat de stenen molen gebouwd werd door Antoine de Monchy, hij had een dochter die gekend staat met de naam "Damoisselle de Sempy". Het gewelf op zuilen werd gebouwd op het einde van de 15de eeuw of begin van de 16de eeuw.

²¹ Bron "het kerkregister".

Tot de 17de eeuw was de rivier Bras-de-Brosne de natuurlijke grens tussen Vlaanderen en Artesië. De kerk bevond zich op het grondgebied Artesië.

1707 Kapelaan Douet was titularis van de Kapelanijsint-Lucia te Sempy (hij deed zich vervangen door kapelaan Serniclay).

1771 Een weinig voor de Franse Revolutie, werden drie klokken hersmolten in het park van het kasteel²².

1780 Louis Dufourny betaalde een grote som geld voor de zegening van de klokken van Sempy.

1790 De burgemeester Guilain Delianne schrijft over twee molens op het grondgebied van Sempy, een gebouw in stenen²³ was eigendom van Louis Joseph de Mailly, markies van Montcavrel. Hij diende om de tarwe te malen.

De anderen molen was gebouwd in hout²⁴ in 1788 door Charles Leroy en zijn kinderen, hij moest dienen om tarwe te malen, maar had nog niet gemalen wanneer hij reeds te koop werd aangeboden.

1793 De twee kleine klokken werden overgebracht naar Montreuil. De grote klok is nog altijd in het bezit van Sempy.

De kerk werd onderhouden door geschenken van L. Marie Dufourny (zij weerhield een bank gedurende haar leven die ze doorgaf aan haar erfgenamen volgens de notariële akte van 24 brumaire van 1827).

De kerk is een onwaarschijnlijk gebouw dat werd herbouwd en herbouwd door de eeuwen heen en samengesteld door gedeelten van goede overblijfselen²⁵:

- Portaal met welving van de 14de eeuw, samengesteld door gedeelten van goede overblijfsels.
- Koor van de 14de eeuw, samengesteld door een gedeelten van goede overblijfsels.
- Laat gotische westelijke venster.
- Getuigd van herstellingen en veranderingen aangebracht gedurende de eeuwen.
- Heeft een inboedel van de 18de eeuw (hoofdaltaar).

---

²² In het jaar 1771 hebben wij gesmolten, Claude en Raimond Gouvenot (dit schrift op de dikke klok spreekt van verschillende klokken en men ziet de drie wiegen die gediend hebben voor de klokken in de toren).

²³ Gebouwd langs de Romeinse weg gaande van Brimeux naar Théroouanne. Hij stond er in 1777 en was nog in gebruik in 1890, hij was eigendom van Espérat Caron. Men ziet nu nog oude muren en stenen.

²⁴ Men kan het lezen in het kadaster van 1835 (weg van Sint-Denoëux kort bij het bos van Rondelois)

Bron van M. Wintrebert, departementaal conservator, oudheidkundige en beschermer van de kunstvoorwerpen.

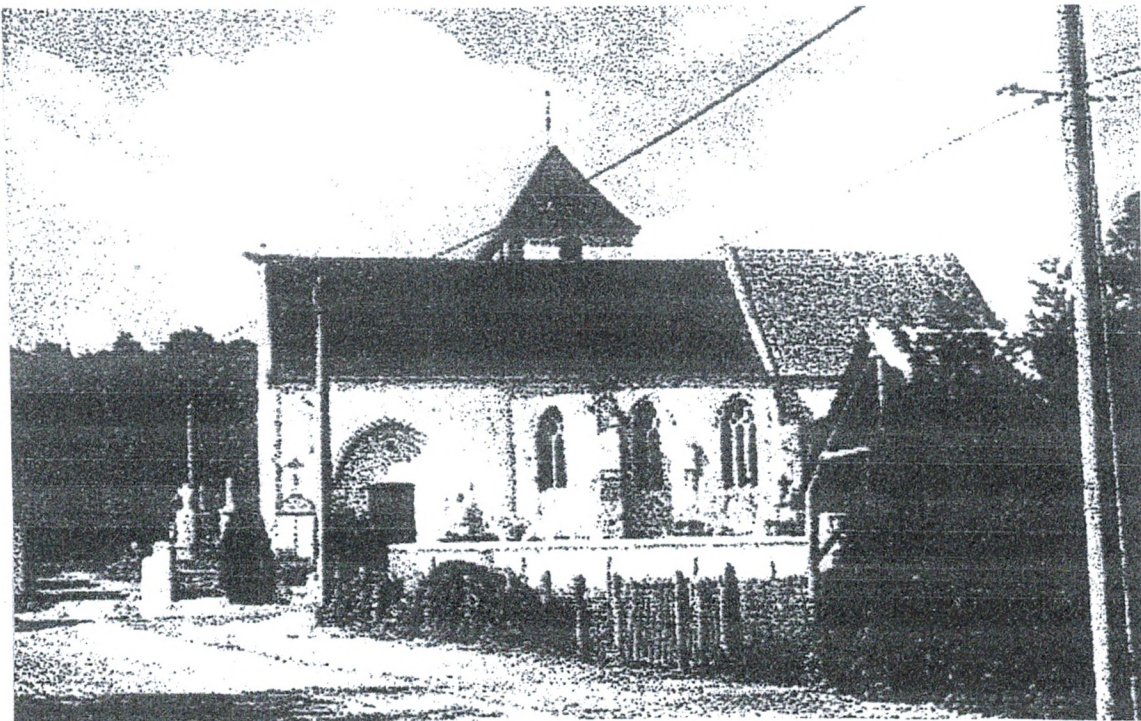
Op het kerkhof heeft men een overzicht van kruisen met verschillende objecten²⁶

- Hamer om nagels te slaan.
- Trektang om de nagels uit te trekken.
- Ladder om te klimmen.
- Kroon van doornen.
- Enz...

Het was vooral op het einde van de 18de en het begin van de 19de eeuw dat men deze kruisen plaatsten.

Opzoeken gedaan door Michel Jeuneau en Edith Cornuel, vertaald en bijgewerkt door Colette Vanderbeken.

Al deze inlichtingen werden gevonden in verschillende werken, alhoewel al de aandacht en de zorgen die we aan deze opzoeken wijden, toch kunnen er fouten in voorkomen. Ik dank degene die me hielpen voor de opzoeken en het schrijven van dit document. Georges Cornuel, oud-burgemeester van Sempy.

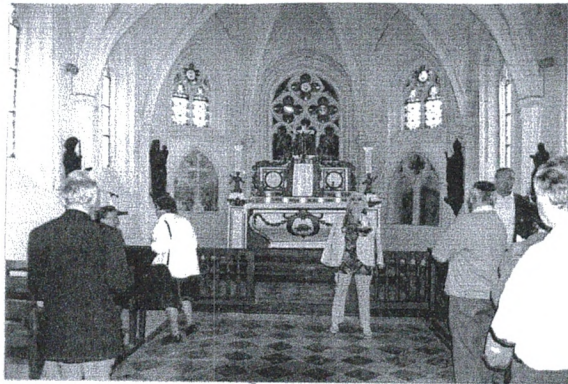

Sempy beslaat een oppervlakte van 800 ha op een hoogte van 41 meters met ongeveer 180 inwoners. Het dorpje wordt doorkruist door een riviertje "*Le Bras de Brosne*".

²⁶ Bron priester G.D. Bisschoppelijk vicaris.

Bezoek aan Sempy op 25 juni 2000, burgemeester Georges Cornuel gaf de rondleiding. Een sympathiek onthaal viel ons te beurt.

CARTULARIUM XXX, F. 108 TOT 123.

Colette Vanderbeken.

De algemene staten waren te Mechelen samen geroepen door de gouverneur, Guillaume de Croy, teneinde maatregelen te nemen tegen de ontrouwe Charles de Gueldre, wanneer het nieuws van de dood van Filips de Schone werd aangekondigd. De Groot Kanselier deed de officiële mededeling en verklaarde dat hij de opdracht kreeg het regentschap over het land waar te nemen en het voogdijschap over de kinderen van de prins. De schepenen van Brabant gaven de voorkeur aan keizer Maximiliaan. Deze aanvaardde de bijkomende taak en gaf deze door aan zijn dochter Margaretha, weduwe van Philibert II, hertog van Savoye.

Margaretha nam als lijfspreuk "*Fortis Fortuna infortunat fortiter unam*". Ze vestigde zich te Mechelen. Ze nam bezit van haar regering op de bijeenkomst van de Staten te Leuven in maart 1507.

Te Mechelen op 5 mei 1508 werd deze cartularium opgesteld.

"SENSCRIT LA DECLARATION DES PARTIES TANT DE SEIGNERIES HAULTES, MOYENNES ET BASSES, QUE DAUTRES PARTIES DU DOMAINE DE BRABANT EN LAN XVE ET CINQ ET PEU APRES, VENDUES ET ALLIENCES PAR FEU DE TRES NOBLES MEMOIRE VIRE LE ROY DE CASTILLE CUI DIEU PARDONENT, ANSEMBLE AUSSI DES RENTES TANT HERITABLES QUE VIAGIERES, CONSTITUEES ET YPOTHEQUES PAR JCELLUI FEU ROY SUR LE DIT DOMAINE COMME APPERT PAR LES REGISTRES QUI EN SONT TENUZ EN LA CHAMBRE DES COMPTES A BRUXELLES, LESQUELLES PARTIES SONT CY APRES MISES ET REDIGEEES PAR ESCRIPT DE LORDONNANCE ET COMMENDEMENT DE NOTRES REDOUBTEZ DAME, MADAME LA DUCHESSE DOUAIYERE DE SAVOYE REGENTE ET GOUVERNANTE DES PAYS DE PAR DECA ET PAR VERTU DE CERTAINES SES LETTRES CLOSES A CELLE CAUSE ESCRIPTES AUX GENS DES DIS COMPTES, DONT LA TENEUR CY APRES SUIT. LETTRES DATÉES DE MALINES 12 MAI 1508 ».

Veel delen werden achteraf opgekocht. Ze werden doorstreept in de tekst en in de zijlijn als "opgekocht" opgeschreven, maar zonder datering. De markering "opgekocht" werd in de analyse bijgewerkt met een astérix *.

We geven hierna per kwartier, de genoemde namen.

Charles van Egmont aan het hoofd van de Guelderse troepen was onverwacht de Kempen en Haspengouw binnengevallen. In 1513, richtte hij zich op de Nederlanden. Margaretha kreeg de hulp van Henri VIII, koning van Engeland. Dertigduizend Engelsen kwamen aan land te Calais. Maximiliaan kwam ter hulp vanuit Duitsland. Dit leger kwam vooruit tot Therouanne. De Fransen op hun beurt namen positie vanuit Guinegate, waar de slag plaats had die de naam kreeg van "*dag van de sporen*".

Het kwartier onder Leuven:

De graaf van Porcien verkreeg de hoge, midden en lage heerlijkheid van Nederijssche, Cortbeke over Dyle, Cortbeke over Loo, Libbeke, Pellenberge, Hoelsbeke, Loevenjoul, Herent, Thieldonck, Wychmale, Oisterhem, Wynxele, Velthem, Roosbeek en Vertryck.

* **Jean van der Vorst**, kanselier van Brabant, de hoge heerlijkheid van Loenbeke,

Paul Ooghe, heer van Faquez, raadsman van Brabant, de hoge en midden heerlijkheid van Ghempe en van Winge Saint Georges, nadien kwam het aan **Joachim de Marbais**, ridder.

* **Leonard Cotereau**, raadgever van Brabant, de hoge heerlijkheid van Velpe met de helft van boetes in de Sentvorsterie (la sergenterie du prêtre).

Jacques de Lyemingen, de hoge en midden heerlijkheid van Willebringen en Honssem met de hoge heerlijkheid van Wanghe.

Zeger Claes, meier van Halen, met het recht van executie en de hoge heerlijkheid van Nederhelishem, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Opheylisse en de bank van Nuwer Capellen samen met vijf dorpen; van Memsel, Soerbempde, Glabbeek, Actrode en Wevere, de houtvesterijen enz...

* **Jean van den Steenwege**, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Kersbeek.

* **Jacques Bau**, de hoge heerlijkheid van Goidsenhoven, Mere, Ast en een deel van Outgaerden.

* **Jean de Hertoge**, de hoge, midden en lage rechtspraak van Vissenaken Sint-Pieter.

* **Roland van Vucht**, ontvanger van Tienen, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Overwinde en Nederwinde.

de weduwe van Guillaume de Stradio, in zijn leven ridder en kanselier van Brabant, de hoge heerlijkheid van Malève.

* **Thierry le Beggene**, ridder, de hoge heerlijkheid van Mont à Jauche.

Godefroid de Davele, ridder, de hoge heerlijkheid van Linchemael en de hoge, midden en lage rechtspraak van Pellaines en Libertange.

Monseigneur de Berghes, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Dormael; levenslange renten op de ontvangsten van de domeinen van Leuven in naam van Hugues del Maire en Marguerite Lodwijs, zijn vrouw.

De meester **Josse de Lunnier**, heelmester van wijlen de koning van Castilliën, Philips de Schone.

Het kwartier onder Brussel:

* **Gilles de Busleiden**, raadgever en meester van de Rekenkamer van Brabant, de hoge en lage heerlijkheid te Overheembeke en in Nederheembeek.

* **Louis Quarré**, ridder, schatbewaarder van de orde van het Gulden Vlies, de hoge en lage heerlijkheid van Woluwe Saint-Etienne.

Yaremme de Moorsloo, een wijnboer uit Sint-Josse-ten-Noode.

De abdij van Haffelighem en de hoge, midden en lage heerlijkheid van het territorium Assche.

Meester Laurent du Blioul, griffier van de orde van het Gulden Vlies, de hoge heerlijkheid van Sart, Mynonsart, Loranisart en Tyerdesart;

* **Jean de Bernaige**, ridder, heer van Perk, strafrechterlijke uitvoerder van de hoge heerlijkheid van Crayenhem en van deze van Eelwijt.

* **Jean de Nieuwenhove**, ontvanger van Brabant en kwartier Bruxelles, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Melsbroeck en Puety en de konijnenfokkerij van Saventerloe.

Leup d'Ietre, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Huyssinghen, Eysinghen en Buysinghen.

* **Philippe Vilain**, ridder, raadgever van Brabant, de hoge heerlijkheid en de helft van de boetes van Sterebeke.

Meester Jean vander Beken, raadgever van Brabant, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Machelen-lez-Vilvorde (St-Gertrud) met de sergenterie van die streek.

* **Roland de Mol en Catherine de Limminghe**, de hoge en midden heerlijkheid van Wepelaer en Neder-Assent.

Gilles van Muysen van Mechelen, de hoge en midden heerlijkheid van Boort-meerbeek.

* **Guillaume Tserclaes**, de hoge en midden heerlijkheid van Quarebbe met de houtvesterij, enz...

Philippe vander Meeren, de hoge rechtspraak en heerlijkheid van Saventhem en de hoge, midden en lage rechtsspraak van Nosseghem.

* **Jean van Olmen**, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Wesembeek.

* **Adrien de Heilwygen**, ontvanger (van Brabant in kwartier) van Leuven, de hoge, midden en lage heerlijkheid d'Erps.

* **de heer van Faquez**.

Meester Paul Ooge, raadgever van Brabant, de hoge rechtspraak en heerlijkheid op de feunaiges, fons en heritaiges de Faquez, waarop **Jacques d'Ittre** cijns en renten -recht heeft, eveneens op de hoge heerlijkheid van Glabbeke en de parochie Tubize.

* **Jean Hinckaert**, strafrechterlijk uitvoerder van de hoge heerlijkheid van Ohain, de Abt van Afflighem, de prior van Wavre, de hoge , midden en lage heerlijkheid van Cencloistre de Notre-Dame de Wavre, de meierij van Mont-Saint-Guibert.

* **Philippe Saunaige**, de hoge, midden en lage heerlijkheid de Witterzée en Lillois.

* **Jean Papegay en Elisabeth vander Straten**, zijn vrouw, strafrechterlijk uitvoerder van de helft van de strafrechterlijke samenstellingen van de plaats Szcaetbroeck.

* **Aet van Diest** van Mechelen, de hoge en midden heerlijkheid d'Oppuedersse.

Meester Pierre vander Voort, raadgever in Brabant, een erfbare rente op de molen genaamd "*de molen ten Broecke*", toebehorende aan het klooster Septfontaines.

* **Jean de Crickengys**, raadgever en meester van de rekeningen te Brussel, zekere cijns waarin zijn eigendommen waren belast, enz... (dezelfde een rente te Saventhem), de abdij van Afflighem, de terugkoop van vier en tachtig herendiensten.

Meester Laurent de Blioul, greffier van de orde van het Gulden Vlies, twee partijen herendiensten, waarvan dertig verschuldigd aan de abdij van Dielegthem en honderd vijftig door deze van Villers.

Jean de Witte, gewone secretaris in Brabant (later Gilles de Busleyden door overdracht), een erfbare rente verschuldigd aan de koning op de molen van de leerlooiers te Brussel.

Henri de Witthem, heer van Beersel, ridder van de orde van het Gulden Vlies, zekere cijns die belast waren op de goederen die hij bezat op de ontvangsten van Brussel en Overijse, de kloosterlingen van het Rode Klooster, de visvijver "*de Roedekens*" genaamd in Watermael en zekere cijnsen waarvoor hij verschuldigd in functie van goederen hem toebehorende op ontvangsten te Brussel en Vilvoorde.

Louis Billemont, zekere delen van cijnsen op goederen die hij bezat onder Brussel, de abdij van Cameren bij Brussel, een kwart van herendiensten verplicht te doen voor zekere cijnsen.

Bermet d'Oisne, schilknaap van de stallingen van de koningin, vijftig herendiensten door hem te volbrengen voor de cijnsen van Ietterbeke.

Jean de Pynbroeck alias van Halle, zekere delen van cijnsen voor goederen die hij bezat onder de ontvangsten van Brussel.

Jerome van der Noot, raadgever van Brabant, een erfelijke rente die de koning voorzag op de molen van Rymelgem.

* **Jacques Huyoel**, griffier van de Raad van Brabant, de zeven "bonniers" gelegen bij de gemeenschappelijke wei van Haeren en een rente die hij verschuldigd was op zijn eigendommen van de ontvangsten van Vilvoorde.

De bisschop van Arras, vier en vijftig herendiensten dat het klooster van Cortenberg per jaar verschuldigd was aan de koning.

De kloosterlingen van Groenendale, door hun verschuldigd op de ontvangsten van goederen te Vilvoorde en Overijssche en de visvijver gezegd "*Nysdamme*" in La Hulpe.

Het hospitaal van Sint-Nicolaas te Nijvelle, twee en vijftig herendiensten op goederen gelegen onder de inkomsten van Nivelles.

Louis Quarré, vier delen van erfelijke renten op de ontvangsten onder Vilvoorde. Op de lijfrente van zijn kinderen Maximilien, Philippe, Jean et Jeanne.

Jean van de Nieuwenhove, twee delen op de ontvangsten van Brussel ; op de lijfrente van Jean , Marie en Barthelemi de Meerbeek.

Louis de Billemont, twee delen op de inkomsten van Brussel, op lijfrente van hem, Louis Marc, de Anne Billemont en de Jeanne Fiants.

Jean van Oudenhagen, een rente op leven van Guillaume en Goedele van Oudenhagen.

Jorys Clozman, een rente op leven van Marie en van Catherine, zijn dochters.

Wijlen Guillaume de Bakeren, priester, een rente op goederen onder vilvoorde, op hem en Arnould de Bakeren, zijn zoon.

Het kwartier onder Antwerpen.

Jean van der Vorst, kanselier van Brabant, de hoge, midden heerlijkheid van Berchem-lez-Anvers, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Deurne en Wilrijk, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Austruweel, Oorderen en Wilmansdonck.

* **Meester Pierre van der Voort**, de hoge en midden heerlijkheid van de dorpen Esschen en van Calmpthout, met een cijns gelegen onder Santvliet en Santvoort.

* **Meester Jerome van der Noot**, raadgever van Brabant, de hoge heerlijkheid van Wuestwezel.

Meester Gilles de Schermere van Antwerpen, de hoge rechtspraak en heerlijkheid van de dorpen Stabroeck, Santvliet, Lillo en Beirendrecht.

Adrien Sandelich alias Pieterssone, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Herenthout.

* **Jean van Lier**, zoon van de heer Gauthier herwoutersone, de hoge en midden heerlijkheid van Morckhoven en Noderwijk, dezelfde, hoge, midden en lege heerlijkheid van Tongerlo.

Jean van Lier zoon van de heer Guillaume herwillemsen, de hoge en midden heerlijkheid van Ranet en Milleghem.

Jean van Lier, zoon van de heer Hector, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Casterle;

Henri van der moelen, ridder, de hoge en midden heerlijkheid van Westmalle en van Soersselle.

Jean van Halen, de hoge, midden en lage heerlijkheid Borsbeek.

Frederic van der Renissen, drossaard van Diest, de hoge en midden heerlijkheid van Oistmalle.

Catherine van den Werve, vrouw van Thieri Derick de Mol, de hoge, midden heerlijkheid van Voorschoten en van Massenhoven, de huizen en cijnzen van Hoovorst en de drie huizen gelegen te Viersscheldyck, met enkele delen van cijnzen te Santhoven, Voorschoten, Massenhoven en Halle gelegen onder de inkomsten van Lier.

* **Constantin Corten van Berchem**, ridder, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Schelde.

* **Mathhieu van den Zijpe**, de hoge rechtspraak en heerlijkheid van Wuestmeerbeke met strafrechterlijke uitvoeringen in deze heerlijkheid.

Pierre van der Moelen, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Pulle, Pulderbosch en Halle-lez-Santhoven.

* Wijlen de kanselier van Bougondië, **Thomas de Plaine** (en de rand, heer van Maigny), ridder, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Berlaer.

* **Gilles de Berchem van Antwerpen**, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Schelle en Niel.

* **Meester Antoine Heekenschoot**, raadsheer van Brabant, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Contich, behorend tot het deel van het land van Rijen en van Mechelen.

* **Conrad Pot**, ridder, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Waerloos.

Guillaume de Merode, heer van Vuelen, de hoge heerlijkheid en de procure van Duffel.

* **Meester Hubert Wellemans van Mechelen**, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Reeth.

Gilles van Busleiden, raadgever en meester van de rekenkamer te Brussel, de erfelijke rente dat de koning hief op het beroep van mariniers van Antwerpen.

De bisschop van Arras, dertig herendiensten van de abdij Sint-Michiël van Antwerpen, veertig van Sint-Bernard op de Schelde en dertig van de abdij van Tongerlo.

* **Philippe van Etterbeek**, de erfelijke rente genaamd "*ploechpennine*" van Deurne, Wijneghem, Schilde, Borsbeek, Bouchout en Hove, de konijnen en patrijzenfokkerij te Moll, Baelen en Desschel.

Marguerite Savarijs, weduwe van Jean d'Arckel, een rente van zes gulden per jaar op Antwerpen.

De stad Bergen op Zoom, het recht van marktgeld op Antwerpen.

Jean van Cotthem, twee partijen lijfrente op de domeinen van Antwerpen, Lier en Herentals voor een bedrag van twintig gulden per jaar, op de levens van Catherine Besutz, Barbe de Crikengijs en Libert van Hamme.

Meester Pierre Juweels idem op de levens van Catherine Besutz, Jean de Wambeek, Catherine Lenaerts en Elisabeth Kistens.

Jean van den Nieuwenhove idem op de levens van Jean, Marie en Barthelemi de Meerbeek.

Het kwartier van Bois-le-Duc.

* **Meester Jean Vladeracken**, heer van Geffen, de helft van de boetes en de samenstelling van de gehele strafrechterlijke uitvoering van de heerlijkheid Geffen.

Lambert Millinck, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Vucht;

Henri Tay, ridder, de hoge rechtspraak van de heerlijkheid van Deurne met uitvoering van strafrechterlijke straffen.

Evrard van Deurne, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Vlieden.

* **Meester Jean de Vaderacken**, heer van Geffen, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Nuweland.

Jean van Deurne, kannunik van Sint-Lambert van Luik, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Bakel.

* **Jean van Baecx**, drossaard van Gorichem, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Roesmalen.

Corneille de Berghes, ridder van de orde van het Gulden Vlies, de hoge, midden en lage heerlijkheid van Schijndel., van Berlicum, van Middelerde.

De schepenen, de gezworenen en de inwoners van de vrijheid van Oisterwijk, het verschuldigd bedrag van zes en veertig gulden dat ze betalen voor de toekenning van het "actroi" van hun accijns en belastingen.

* **Lambert Millinck**, de helft van een vierde recht op de weegschaal te Baarle-Hertog.

Corneille de Berghes, een erfbare rente van tweehonderd vijftig gulden per jaar op het domein van Baarle-hertog.

* **Antoine Hinckaert**, zekere cijns van goederen die hem toebehoren en het kwartier van Baarle-Hertog

Corneille Dicbier, ontvanger van de domeinen en kwartierhulp te Baarle-Hertog. De ontvangsten voor de eigendommen die hij had in Oirschot.

Meester Jean Lombaerts, het vruchtgebruik gedurende de diensten van de klerk in Oisterwijk en de dorpen en banken die er vanaf hingen.

juni 2002.

QUATERNUM NUMMUS.

MUNTENCAHIER, BANKBILJETTEN, MUNTEN, PENNINGEN.

Bert Kennis
Nieuwvliet

Numismatiek van de Belgische munt.

Bij de oprichting van België in 1830, de onafhankelijkheid, waren niet alleen Nederlandse guldens en Franse franken in omloop, maar ook nog munten uit de tijd van de Oostenrijkse Nederlanden en provinciale munten, Prinsbisdom Luik, in omloop.

In de eerste jaren na de Belgische onafhankelijkheid bleef zelfs de overheid zich van de gulden als rekenéénheid bedienen.

Het binnenlands betalingsverkeer was massaal bestaande uit dus vreemde munten. In 1850 waren ze nog goed voor 87% van de betalingen in metaalgeld, vooral een overwicht van Franse munten, omdat de Franse franc al sinds het jaar 1300 in gebruik was.

Het stauwt van wettelijke koers werd over verschillende muntsoorten voor een tijd verdeeld, maar richtte zich naar het Franse systeem en vindt men terug in de waarde van de eerste muntenreeks. België kreeg immers pas twee jaar na de oprichting een nieuwe munt. Voorstellen om de Belgische geldeenheid pond, gulden of pentagram te noemen, haalde het niet. De muntwet van 5 juni 1832 bepaalde dat de geldeenheid de frank zou zijn. De muntwet definieerde dat de frank zou bestaan uit vijf gram zilver met een zilveragehalte van 0,900.

De beslissing om de munt te definiëren als een klompje edel metaal met een bepaald gewicht was toen heel begrijpelijk. Munten waren nu eenmaal uit zilver of goud.

Eigenaardiger is dat deze metaaldefinitie in de Belgische wet is blijven bestaan tot 1988. In feite was een biljet dus per definitie, geen geld.

In feite hadden de Belgen voor de oprichting van België reeds kennis gemaakt met papierwaarden "*Franse assignaten*", papiergeld dat de Franse soldaten hier gebruikten en met papiergeld uitgegeven door "*De Nederlandse Bank*", dat alleen in Amsterdam tegen goud kon ingewisseld worden. In Nederland kende het bankbiljet ook een aarzelende opgang na de oprichting in 1822 door Koning Willem I.

De wet van 1832 bepaalde verder dat de overheid ook gouden munten kon slaan en legde meteen een vaste waardeverhouding tussen goud (1) en zilver (15,5) vast;

België haakte zich volledig vast aan het Franse bimetalieke geldstelsel, was trouwens in nominale waarde, gehalte en gewicht identiek aan de Franse franc, dat nog vele decennia zou blijven circuleren als wettelijk en werkelijk betaalmiddel.

De eerste Belgische munten waren zilveren stukken van vijf frank (standaardmunt zilver), twee, één, een halve en een kwart frank.

Daarbij kwamen koperen pasmunten van tien, vijf, twee en één centiem.

Er werden ook gouden munten van twintig en van veertig frank geslagen, maar in een heel beperkte oplage en ze verschenen niet in het betalingsverkeer.

De stukken werden geslagen door de Brusselse Munt, waarvan de directeur het statuut van privaat ondernemer bezat. Particulieren konden er edel metaal laten vermunten.

Onder de eerste directeur, Charles de Broukère, ging dit atelier zeer moeizaam van start. Dat vergrootte de Belgische afhankelijkheid van vreemde munten en bemoeilijkte de geldcirculatie. De Belgische muntwet verleende de regering dan toch het recht goudstukken te slaan en gaf impliciet een vaste verhouding aan tussen de gouden en de zilveren standaard.

De prijsstijging van het goud, waardoor de officiële verhouding tussen de twee edele metalen niet met de marktcoers overeenstemden, verhinderde verder deze muntslag.

Door de wet van 31 maart 1847 werd de noodzakelijke wijziging in de verhouding tussen de twee metalen doorgevoerd. Er werd besloten goudstukken te slaan van 10 en 25 fr., welke waarden in het Franse systeem niet voorkwamen. De wetgever had inderdaad de bedoeling zich af te zetten tegen het muntstelsel van de grote buur, in wiens kielzog België dreigde te blijven.

In uitvoering van de nieuwe wet onderscheidde de Belgische frank zich van zijn Franse soortgenoot ook door een niet gelauwerd hoofd van de koning en door de creatie van een zilverstuk van 2,50 fr., een waarde die bij hun zuiderbuur niet bestond.

Voor de nieuwe beeldenaar was een wedstrijd uitgeschreven: het ontwerp van Leopold Wiener voor de goud –en zilverstukken werd bekroond. Er rolde eveneens een zilverstuk van 20 centiem uit de pers. De Franse stukken en het Nederlandse goud behielden echter wettelijke koers; die werd eveneens toegekend aan de Engelse gouden soevereinen, allemaal munten met verschillende pariteiten. Zo bereikte de verwarring haar hoogtepunt.

De ontdekking van goud in Amerika luidde de val in van de koers van het gele metaal. In België echter bleef zijn wettelijke verhouding tot het zilver gehandhaafd. Om de stroom van vreemde goudstukken in te dijken, werden deze uit de omloop genomen. Franse en Hollandse zilverstukken bleven wettig betaalmiddel. Vanaf 1850 schortte de regering de goudaanmunting op.

De vaste wil om de Belgische frank van de Franse munteenheid los te maken, bleek niet te volstaan: de gelijke benaming en de macht der gewoonte drukten te zwaar op de evolutie van de Belgische nationale munt. Voorstanders van de gouden standaard oefenden druk uit op de regering, die met de muntwet van 1861 de dubbele standaard en de oude pariteit tussen goud en zilver herstelde. Er werd besloten goudstukken van 40, 20, 10 en 5 fr. te slaan; alleen het tweede werd, volgens het type Wiener, gerealiseerd.

De invloed van de Franse geldcirculatie op de Belgische markt kwam ook in de pasmunt tot uiting. Het publiek verkoos de Franse bronzen stukjes boven de Belgische kopermunt. Als reactie daartegen werden vanaf 1860 stukken van 5, 10 en 20 centiem, die nikkel bevatten, uitgegeven. Voor die laatste waarde was tot dan toe zilver gebruikt. Maar de hoge vraag naar metaal had ze doen afvloeien. Een commissie werd belast met de voorbereiding van de nikkelmuntslag, een der eerste ter wereld. Zij streefde er vooral naar de verwarring tussen de nieuwe stukken en de zilvermunten te vermijden, door o.m. het koningsportret weg te laten. Haar advies werd evenwel niet opgevolgd. Het eerste koper-nikkelstuk (20 centiem) droeg nog steeds het portret van de vorst. Wegens het minderwaardige metaal viel het niet in de smaak bij het publiek en werd het vlug uit de omloop genomen. De graveur Braemt greep voor de waarden van 5 en 10 centiem terug naar een ontwerp zonder portret. Dat waren de laatste numismatische innovaties tijdens de regering van Leopold I.

In december 1865 werd Leopold II ingehuldigd. Stukken met dat jaartal en het portret van de nieuwe koning zijn zeer schaars.

De 5 frank stukken met het jaartal 1865 dateren in werkelijkheid van 1867.

België werd in 1865 lid van de Latijnse Muntunie van de Latijnse landen, Frankrijk, België, Italië en Zwitserland, in 1868 trad ook Griekenland toe, en dit onder leiding van Frankrijk. De unie, die in het jaar 1860 opgericht was, ging gedeeltelijk verder met zijn functie tot aan W.O. I. De unie had als doel, een einde te maken aan de speculatie ten gevolge van de dubbele muntstandaard, het gewicht en metaal van de munten te harmoniseren, zodat de handel makkelijker ging. Later, in 1922 ging België een valuta –en economische verbintenis aan met Luxemburg.

Na jarenlange bespreking verklaarde elk land zich bereid de goud –en zilverstukken van de lidstaten, en later ook die van de andere landen, te aanvaarden, voor zover zij aan de voorgeschreven normen beantwoorden. België bracht het gehalte van al zijn zilverstukken, behalve het 5 frank –stuk, op 835/1000.

De Latijnse Muntunie stelde ook beperkingen aan de uitgifte van zilveren pasmunt.

De eerste zilverstukken van Leopold II (5fr., 2 fr., 1 fr., 50 c.), evenals het gouden 20 frank stuk, zijn ontworpen door Leopold Wiener, naar het type van 1847.

Aangezien de pasmunten van onedel metaal niet onder het regime van de Latijnse Muntunie viel, werden de typen van Braemt (10 en 5 c. van koper en nikkel, 1 en 2 centiem) aangepast aan de nieuwe vorst. De ontwaarding van het zilver na 1865 deed dit metaal naar de munt toestromen, zodat de klanten uit de ontsmelting tot munten behoorlijke winst haalden. In 1873 werd deze activiteit van de Munt stopgezet en in 1876 het slaan van 5 frank stukken verboden.

De eerste courante munten met Nederlandse tekst verschenen in 1886.

Vanaf 1901 werden de zilver stukken van Wiener door een nieuwe reeks van de hand van Thomas Vinçotte vervangen. Zij eerste stuk van 50 centiem was door een uitgesproken reliëf aan slijtage onderhevig. Het werd spoedig door het zogenaamde type “*met de grote baard*” vervangen. Ten slotte moesten de koper-nikkel stukken van Braemt de plaats ruimen voor door Alphonse Michaux gecreëerde stukken van 5, 10 en 25 centiem van hetzelfde metaal. Deze waren in het midden doorboord. Zo kon men ze gemakkelijk van de zilveren munten onderscheiden en ze ook samen binden.

Zoals in de vorige eeuwen had de Belgische frank in de 19de eeuw een hogere koopkracht dan vandaag.

In 1846 schommelde het gemiddelde dagloon van 61 % van de volwassen mannelijke arbeider tussen 50 centiem en 2,50 frank

In 1880 lag datzelfde gemiddelde voor 70 % van de bevolkingsgroep tussen 2,50 frank en 3,99 frank.

In 1854 kostte een tarwebrood van 1 kg. 43 centiem, 1 kg. Vlees betaalde men 1 frank, 1 l. melk 12 centiem en 1 kg. Boter 1,75 frank.

In 1891 bedroegen deze prijzen respectievelijk 32 centiem, 1,80 frank, 21 centiem en 2,87 frank.

Ondanks de prijsschommelingen van de edele metalen, bleef de Belgische frank in deze periode opmerkelijk stabiel en zijn koopkracht vrijwel intact. Ongelukkig maakten de crises van de 20ste eeuw hieraan een einde.

Op 1 januari 2002 verdween ook de eenheid “*frank*” zoals in de 1é andere eurolanden uit circulatie voor de euro-munt.

We menen dat het interessant is iets meer te weten over de Belgische munt als gebruiksvoorwerp en over het leven en het oeuvre van de artiesten die aan de Belgische munten werkten, omdat een geldstuk niet alleen een gebruiksvoorwerp is, maar ook een kunstwerkje op miniformaat.

Uit doelgerichte beslissingen blijkt duidelijk dat het koninkrijk België tijdens de periode 1831-1841 de numismatiek sterk heeft willen bevorderen. Bij de numismaat rijst daarom onvermijdelijk de vraag of her Rijk daartoe ook en op een even doelgerichte wijze, zijn munt –en eretekenwezen zou gebruikt hebben? Munten onmisbaar voor betalingsverhandelingen en eretekens erg waardevol voor het onderhouden en bevorderen van de burgerzin;

Beeldenaars en Muntontwerpers.

De beeldenaars van de Belgische munten zijn weinig origineel en vertonen vaak terugkerende motieven: vorstenportret, staatszegel, waarde aanduiding in een krans, Belgische leeuw en gekroonde initialen.

De eerste aanmuntingen van het koninkrijk werden geïnspireerd door de Franse: op de grote muntwaarden staat het gelauwerd portret van de vorst en het wapenschild of de waarde aanduiding in een krans van eikentakken; op de pasmunten uit onedele metalen staan meestal de Belgische leeuw of de gekroonde initiaal.

De eerste muntenreeks werd ontworpen door Jozef Pieter Braemt (Gent, 1796 – Brussel, 1864).

De grondlegger van het Belgische erfgoed ging, na zijn Academische scholing te Gent en Brussel, in de leer Bij beeldhouwer Bosio te Parijs.

Reeds voor Willem II was hij werkzaam. Het gouden vijfje te Brussel geslagen (1826-1827) is een door hem bijgewerkte repliek van het weinig gewaardeerde portret van de Parijse graveur Alphonse Michaut gemodelleerd had. Dat zijn werk genade vond bij die koning, bewijzen het juweel van de militaire Willem I-orde, evenals talrijke gedenkpenningen o.m. bij de stichting van de Koninklijke Academie te Gent (1820) en de opening van het kanaal Gent-Terneuzen (1827). Na de scheiding van Noord en Zuid was hij zeer productief in dienst van zijn nieuwe vorst en zijn nieuw vaderland.

Zijn medailles, bij de eedaflegging van Leopold I (1831) en de plechtige inwijding van de eerste Belgische spoorweg Brussel-Mechelen (1835), openden een lange reeks van Belgische historie in brons.

REPERTORIUM EN TYPEN DOOR J.P. BRAEMT, ONDER LEOPOLD I. (21/7/1831 – 10/12/1865)

5, 2, 1, ½, ¼ francs : (1832-1849) Zilver (Ag) 0,900; koper (Cu) 0,100.

Vz: Gelauwerde beeldenaar van de koning, naar links; getekend Braemt F.

LEOPOLD PREMIER – ROI DES BELGES

Kz : In een eikenkrans : waarde / FRANCS / DATUM / *

Effen kant met een verzonken kantschrift * DIEU PROTEGE LA BELGIQUE
in positie A of B.

(Positie A: als men het muntstuk voor zich legt, met de voorzijde naar boven (gewoonlijk hoofd, borstbeeld) dan staat het randschrift op zijn kop.

Positie B: als men het muntstuk op dezelfde manier voor zich legt zoals hierboven werd aangegeven, dan staat het randschrift normaal recht om af te lezen).

10, 5, 2, 1, centiem: (1832-1865) Zuiver koper (Cu).

Vz: Zittende leeuw met grondwetstafel, op de afsnede: waarde cents... getekend: Braemt F.

(Sommige stukken van 1832, 1833, 1847, 1848 alsook alle stukken van 1849 zijn getekend met Braemt F).

L'UNION FAIT LA FORCE binnen kartelrand

Kz : Gekroonde initialen van de koning. LEOPOLD PREMIER – ROI DES BELGES/ datum binnen kartelrand.

40, 20, : (1834-1841) Goud (Au): koper (Cu) 0,100.

Vz: Gelauwerde beeldenaar van de koning naar rechts: getekend Braemt.

LEOPOLD PREMIER - ROI DES BELGES

Kz : In een eikenkrans : waarde / FRANCS / datum / *

Gladde kant met verzonken handschrift: * DIEU PROTEGE LA BELGIQUE.

20 CENTIEM: (1860-1861) koper (Cu) 0,750 – Nikel (Ni): 0,250.

Vz: Hoofd van de koning naar rechts, getekend BRAEMT.

LEOPOLD I ROI DES BELGES – * datum *

Kz : Staande Belgische leeuw, naar links. L'UNION FAIT LA FORCE - * 20 C.s*; verzonken kabelrand.

(Sommige stukken van 1860 hebben als omschrift: LEOPOLD I*ROI DES BELGES. De muntrekeningen vermelden geen slagaantallen in 1860 en 1861 hoewel deze stukken wel degelijk bestaan. In 1862 vermelden de muntrekeningen een productie van 1.803.670 exemplaren doch dergelijke stukken zijn nog niet teruggevonden. Waarschijnlijk zijn die exemplaren in 1862 vervaardigd met stempels van 1860 en 1861. In 1902 werden reeds 240.000 exemplaren heresmolt en in 1904 werd vastgesteld dat dit stuk weinig in omloop was).

10, 5 centiem: (1861 –1864) Koper (Cu) 0,750 - .Nikkel (Ni) 0,250.

Vz: Staande Belgische leeuw naar links, op sabelgrond (geruite achtergrond). Getekend BRAEMT. L'UNION FAIT LA FORCE * datum *.

Kz : Op sabelgrond : waarde / CENTIEMES / * Verzonken kabelrand.

* LEOPOLD PREMIER ROI DES BELGES, verzonken kabelrand.

(Sommige stukken van 1862 hebben het omschrift * LEOPOLD PREMIER. (punt) ROI DES BELGES).

J.P. Braemt, onder Leopold II. (17.12.1865 – 17.12.1909).

2 centiem: (1869 –1909) Zuiver koper (Cu). Gew.: 4 gr / drm: 21,5mm.

Vz: Zittende leeuw met grondwetstafel. Op de afsnede 2 CENT.N (of) 2 CENT s Getekend BRAEMY F. of Braemt. F EENDRACHT MAAKT MACHT (of) L'UNION FAIT LA FORCE.

Kz: Gekroonde initiaal van de koning. .LEOPOLD II KONING – DER BELGEN**. / datum (of) LEOPOLD II ROI – DES BELGES* / datum Kartelrand.

(De stukken vervaardigd van 1869 tot 1876 zijn getekend met BRAEMT F. Die van 1902 tot en met 1909 zijn getekend: BRAEMT. F

De munttekeningen vermelden geen slagaantal voor 1871 hoewel deze stukken wel degelijk bestaan. Waarschijnlijk bevat het slagaantal van 1873 ook stukken geslagen met stempels van 1871).

(In 1909 zijn er stukken geslagen over 1905 en over 1909).

Geslagen van 1869 tot 1876 enkel met Franse teksten.

(Vanaf 1902 zijn er zowel met Nederlandse als met Franse tekst geslagen. Er zijn 54.865.027 Franse tekst geslagen; 8.039.657 Nederlandse tekst. Totaal = 62.904.684 waarvan 87,245 % niet is ingeleverd).

1 centiem : (1869 – 1907) Zuiver koper (Cu) gew: 2 gr / drm 16,5 mm.

Vz : Zittende leeuw met grondwetstafel. Op de afsnede 1 CENT.m (of) 1 CENT.e Getekend: BRAEMT F. EENDRACHT MAAKT MACHT (of) L'UNION FAIT LA FORCE

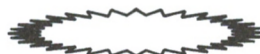
Kz: Gekroonde initiaal van de koning. .LEOPOLD II KONINGF – DER BELGEN**. / datum (of) LEOPOLD II ROI – DES BELGES* / datum Kartelrand.

(Sommige stukken van 1901 N zijn in medailleslag. Sommige stukken van 1902 zijn getekend : BRAEMT.F.

Geslagen van 1869 tot 1882 enkel met Franse teksten

Vanaf 1887 tot en met 1907 met Nederlandse tekst en van 1899 tot en met 1907 ook met Franse tekst.

Er zijn 38.530.755 met franse tekst geslagen; 22.686.675 Nederlandse tekst in totaal = 61.217.430 waarvan er 99.861 % niet is ingeleverd).

De parochie Weerde in de 18de eeuw.

Roger Van Kerckhoven.
Juni 2002

Beschrijving en wereldlijk statuut.

Deze parochie aan de Zenne op 1 mijl van Mechelen, grenst aan de parochie Zemst. Ze heeft dezelfde wereldlijke heer, de prins de Berghes van Grimbergen, dezelfde schepenbank, waarvoor er steeds twee uit Weerde werden genomen, de ene burgemeester en de andere schepenen.

Voordien was de Franse graaf Albert de Luynes, heer van Weerde uit hoofde van zijn vrouw Bergana. De prins de Croy eiste Zemst en Weerde voor zich op. Het proces kwam voor de raad van Brabant. Door een concordaat kreeg de Croy beide leenheerlijkheden in handen.

In 1744 waren er ongeveer 180 communicanten, in het begin van 1751 bijna 250. Volgens het veelbesproken register van de Staten van Brabant, "t kohier" van 1687, werd deze parochie als volgt getaxeerd:

Dit kohier werd meer dan een eeuw gebruikt als officieel document. In alle andere documenten las ik 1686.

Landen	247-2 bunder-dagwand
Weiden	101-2
Bossen	1
Totaal	350-0
Tiendetaxaat	364
Aantal huizen	20
Opbrengst belastingen	6239-10 gulden-stuivers
Dus 20 ^{ste} penning	299-9,5

De tiendenverdeling.

De kanunniken van Zellaer in Mechelen ontvingen 2/3. Van het resterende 1/3 kreeg de kerkelijke bedienaar in Weerde 1/3 en het metropolitaans kapittel van Kamerijk 2/3.

De kerk van Weerde hing af van het kapittel van Kamerijk (Cambrai). De oprichting van de Bisdommen in de Zuidelijke Nederlanden had daar niets aan veranderd. Kamerijk bemoeide zich uitsluitend met de boekhouding van de kerk, de aartsbisschop van Mechelen regelde de godsdienstige zaken.

Verder beweerden de Zellaeristen dat zij deze tienden ten titel van koop hadden verkregen uit lekenhand. Jaarlijks waren ze ongeveer 300 gulden waard, soms 400.

Ik heb het diploma van verwerving in 1290 van Hendrik van Wilre gezien. Hij was soldaat, leenman van de heer van Aa, heerser van Grimbergen. De verwerving geschiedde op last van leen verhef en het aanstellen van een sterfman.

Of Henricus van Wilre of de Semse die tienden heeft verkocht betwijfelen wij. Spijtig dat we niet meer details hebben over dit diploma. Gezien de talrijke gronden van de Zellaeristen in onze omgeving, vermoeden wij een verwantschap tussen van Wilre en de stichter van de heren van Zellaer. Trouwens wij zijn van oordeel dat Henricus, zijn vader of grootvader met dezelfde naam, de heerlijkheid Semse aan de Berthouts heeft verkocht, doch niet in zijn geheel. Eenzelfde operatie gebeurde tussen van Wilre en het klooster van Sion in Lier. Wij moeten de verwerving interpreteren als een schenking van de dorpsheer aan een geestelijke instelling.

De kerkelijke bedienaar van de plaats ontving de novale tienden, namelijk de helft in het Vriezenbroek en bovendien 1/9 van de andere helft.

Dit is voor ons onduidelijk. Normaal kwamen de novale tienden volledig aan de pastoor toe. Hoe komt het dat er in het Vriezenbroek novale tienden geheven worden? We weten dat er een proces geweest is tussen Elewijt, Hofstade, Zemst en Weerde in verband met gronden aan "*het cruys bie der Senne*", in het Vriezenbroek. Op een oude kaart stonden die gronden aangeduid als "*hongerije*" afhankelijk van Zemst. Waarschijnlijk (te onderzoeken) heeft Weerde het gedeelte op de linkeroever van de Zenne in handen gekregen waardoor een nieuw tiendengebied ontstond.

De pastorale zorg.

In 1573 ten tijde van kardinaal Granvelle (zoals opgetekend in het oude register van het metropolitaans kapittel), toen de laatste pastoor van Weerde aftrad, werd het pastoorschap als bediening overgedragen aan de naburige pastoor Zemst, zoals dat op de dag van vandaag gebeurt, zonder dat de canonieke vereniging heeft plaatsgehad.

Aldus heeft E.H. Cornelis, de tegenwoordige pastoor van Zemst, de brieven van dit bedienaarschap ontvangen van zijne eminentie in 1737.

De koster en schoolmeester was dezelfde voor beide parochies.

Om de andere zondag zong de pastoor hier de mis en preekte hij of onderwees de catechismus. De andere zondagen werd de H. Mis gelezen door de onderpastoor van Zemst; hetzelfde op de feestdagen.

Hiervoor werden uit de inkomsten van deze kerk 10 gulden en 10 stuivers betaald.

Een aantal fundaties in deze kerk werden met toestemming van aartsbisschop de Berghes herleid tot 31 missen, van elk 10 stuivers.

Vanaf 1734 heeft E.H. Jan Sire-Jacobs¹ in dit dorp zijn woonst gevestigd, een priester uit Brussel, grote weldoener van de kerk en de inwoners, die alle lasten van H. Missen spontaan vervulde tot zijn dood op 2 augustus 1744 in de leeftijd van 57 jaar.

Hij werd begraven op het koor van voornoemde kerk. Vele ornamenten beloofde hij voor deze kerk en over de oude beschikte hij naar willekeur. Maar toen hij zonder testament stierf hebben de erfgenamen met voldoening, na vooraf het oordeel te hebben ingewonnen van zijne eminentie de aartsbisschop, 150 gulden wisselgeld geteld en bovendien wat linnen terugbezorgd.

De titel Jan Sire Jacobs is erg ongewoon. Wij zouden "Sire" voorop plaatsen. In 1702 overleed pastoor Van den Brande in Zemst. Een van zijn erfgenamen was Jan Jacobs Siré, een schoolmeester uit Mechelen. Over de erfenis is betwisting ontstaan waardoor de kardinaal moest tussenkomen. Was die Brusselse priester een familielid? Werd zijn naam verkeerd geschreven? In de Latijnse tekst staat: "*Joannes Sir-Jacobs presbyter*".

Om pastoor te worden in een parochie, werd er op het bisschoppelijk paleis een "*conours*" gehouden. De aartsbisschop nam de beslissing. Hoe meer inkomsten de parochie bezat, hoe meer kandidaten, zich aanboden. Voor Weerde betekende dat: de parochie kreeg nooit een rijke pastoor. De aanhechting bij Zemst, (soms 1573 soms 1575) moet in dit licht gezien worden. De inkomsten van de parochie waren te laag om een bedienaar aan te trekken.

Bij de dood van een pastoor lieten de erfgenamen niets aan het toeval over. Op de pastorie werden de bezittingen openbaar verkocht, de bloemen en de groenten in de "*pastorelen hoff*" ook.

In de marge.

Het huis dat hij had laten bouwen is in 1751 door zijn erfgenamen verkocht aan een pachter uit Epegem, voor de prijs van 3500 gulden, ver beneden de werkelijke waarde.

Is dit niet het zogenaamde dorpskasteeltje van Weerde?

De inkomsten.

De volgende (inkomsten) in hoofde van zijn pastoorschap of bedienaarschap van Weerde heeft E.H. Cornelis, pastoor van Zemst, aangevoerd in zijn verzoekschrift dat hij aan zijne eminentie de kardinaal in januari 1751 heeft vertoond tegen de kanunniken van Zellaer, om hun een verhoging van zijn toelage te vragen.

Ik voeg er ook de prijs en de waarde toe, zoals de pastoor ze zelf heeft opgegeven. Of het juist is, daarover spreek ik me niet uit.

1. Aan de pastorij behoort ongeveer 7 dagwand winnend land, samen verpacht voor de prijs van 26, 0 gulden.
2. De pastorij heeft 1/9 deel van de tienden, verpacht voor de 3 volgende jaren voor de prijs van 75 gulden (en dit is nooit meer, naar men beweert).

Nota: de weiden betalen geen hooi –of grastienden.

3. Ze heeft de novale tienden in 8 bunder land.

4. Zo drukt hij het uit: '*Hij heeft de hellight der thiende teghen eenene kant der beke commende van den Weerde-molen naer de parochie Semps; den anderen kant van de beke is Epeghem oft Semps; ende van de Steenberghstraete tegen de Baerebeke met het Vriesenbroek*'.
Nota dat soo dese partij als de eerste tegen de Molenbeecke ordinair merckelijck leijden van inondatien, om datter selden jaer passeert sonder dat de Senne doorbreeckt; oft de Baer –en Molenbeecke niet overstroomtde landen; gevende voor de hellight de thiende aen de voors. Cure.

Item heeft de cure de hellight der thiende op het Keijvelt, groot neghen bunders. Dese drij posten met de novale thiende worden ordinaire geacht van gelijcke weirde met het 1/9 paert. Dus 75 gls.

Nota oock dat het Vriesenbroeck gaet over den 15 augusti aen de ghemeijnte".

De 7 dagwand land kunnen wij beschouwen als oorspronkelijk dotatiegoed. Buiten deze grond, bezit de kerk van Weerde geen eigendom: geen gronden, geen gebouwen.

De Molenbeek, nu Ravaartsbeek, liep in de Leibeek en zo naar de Zenne op de Brug in Zemst. Met trekschuiten werd graan van De Brug naar de molen vervoerd; het ging sneller dan de Senne te volgen die een wijde bocht maakt.

De Steenbergstraete langs de Baerebeek in het Vriesenbroeck is een interessante aanduiding. Ze toont aan dat het Vriesenbroek vroeger verder reikte dan nu. Deze straat moeten we zoeken aan "*het cruys bi der Senne*". Deze plaats komt in aanmerking als oude doopplaats en als doopkapel en voor Weerde en voor Elewijt. Het feit dat het in een hongarije van Zemst lag versterkt dit vermoeden. Spijtig dat we niet weten met wie de tienden in het Vriesenbroek gedeeld werden, het zou een aanwijzig kunnen zijn.

Vanaf 15 augustus mochten de Weerdenaars het Vriesenbroek gebruiken als gemene weide.

5. Hij ontving van de kerk van Kamerijk als aanvulling op zijn toelage jaarlijks 15 gulden.
6. Uit kleine cijnsen 2 gulden 11 stuivers 2 oorden., samen 194 gulden 11 stuivers 2 oorden.
7. Eveneens 1 viertel en 3 mudde tarwe Memorie.
8. De fundaties waren de volgende:
  - Van de heer Hendrik de Wilder: 4 gulden
  - Een andere, genoemd "*de Stip-eussel*": 4 gulden
  - De kerkfabriek is verschuldigd voor 12 missen: 6 gulden
  - Cijns op een zeker huis: 1 gulden
  - Van de familie Itureiutta: jaarlijks 16 gulden
  - Daarvoor werden gelezen: 31 gulden.

Wie deze familie was, weten wij niet, zestien gulden per jaar is een belangrijke som. Het moet een vooraanstaande familie geweest zijn.

9. De gemeente Weerde betaalde jaarlijks aan zijn kerkelijke bedienaar 70 gulden. De heer pastoor heeft deze vergeten in de specificatie die hij aan zijne eminentie heeft gegeven.
10. Gelegenheidsinkomsten en offergaven werden verdeeld zoals in Zemst: de pastoor had namelijk 2 delen, de koster een derde deel. De koster was Andries Van Bever, in Weerde zoals in Zemst.

Nadien heeft de voornoemde heer pastoor Cornelis, als bedienaar van Weerde, de voornoemde tiendenheffers gedaagd voor de Raad van Brabant, en door een vonnis in Brussel op 26 januari 1753 werden de heren van Kamerijk veroordeeld tot betaling aan de pastoor van 80 gulden jaarlijks; of indien ze verkozen alle tienden tot zich te trekken, een jaarlijkse som van 250 gulden, ongeschonden in hun recht tegen de heren van Zellaer.

Nadien werd dit proces voortgezet door de heren van Kamerijk tegen de Zellaeristen, die ze ten belope van de voornoemde toelage hebben gedagvaard. Maar door een vonnis in de Raad van Brabant op 27 oktober 1756 werden de Zellaeristen vrijgesteld van die last.

Pastoor Cornelis was niet vies om een proces in te spannen. Pastoors van rijke komaf waren ruggegesteund door uitstekende advocaten. Meer dan eens was de verdediging van de heren van Kamerijk onvoldoende. Zij betaalden ook hier het gelag.

De kerk en haar uitrusting.

De kerk is toegewijd aan Sint-Maarten. Alle schittering die ze bezit dankt ze aan de vrijgevigheid van E.H. Sire Jacobs, waarover hoger, want voordien was dit niet zo. Er waren 3 altaren. Het hoogaltaar ter ere van Sint-Maarten is gewijd (zoals wordt verteld) en rond 1728 mooi gerestaureerd uit gemarmerd hout. Het schilderij is een gift van de Zellaeristen.

De twee andere ter ere van de H. Maagd en nogmaals van Sint-Maarten. Heer Sire Jacobs heeft het op zijn eigen kosten laten herstellen uit gesculpteerd hout; en hij zou ze hebben laten marmieren, als hij lang genoeg geleefd had. Aan alle drie de altaren kon gecelebreerd worden.

Er zijn enkele relikwieën van de HH...(niet ingevuld).

De nieuwe vloer, zowel in het koor als in het schip (er zijn immers geen zijbeuken) heeft heer Sire Jacobs laten leggen op eigen kosten. Hij heeft ook de oude stenen voor eigen gebruik aangewend, daarvoor was een overeenkomst.

Het tabernakel is in het midden van het hoogaltaar, een schitterend en zeer sierlijk, opnieuw verguld door de vrijgevigheid van Sire-Jacobs. Hier wordt een zilveren monstrans bewaard, mooi uitgewerkt, in 1736 geschonken door dezelfde.

Een zilveren ciborie was er al langer.

De gewaden zijn van alle soorten en kleuren, allemaal nieuw, zoals ook het linnen.

Er is een kelk met een verguld zilveren kuipje.

Er zijn 2 sacristieën, de eerste oud en vochtig, die niet langer gebruikt wordt; de andere is nieuwer, naar het zuiden gericht en ruimer. Ook de kasten zijn behoorlijk hersteld.

De toren en ook het dak van de kerk zijn in 1735 hersteld. De heren kanunniken van Zellaer hebben hiertoe bijgedragen.

Er is een nieuw uurwerk sinds 1737 door de vrijgevigheid van E.H. Sire Jacobs.

Er zijn twee klokken. De grote is gescheurd in 1743. Ten slotte is ze hersteld op kosten van de kerk. Ze weegt 1072 pond (dit is 15 meer dan tevoren). Ik heb ze in opdracht van de aartsbisschop gewijd op 19 maart 1750.

De kleinere heeft Sire Jacobs laten hergieten op zijn kosten. Terwijl ze voordien 300 pond woog, weegt ze nu 680 pond. Ik heb ze gewijd op 25 januari 1739. Later is deze klok gebroken en hersteld en door mij gewijd in augustus 1755 en opnieuw in april 1756, omdat ze slecht was hergoten.

Het oksaal is op kosten van dezelfde weldoener vergroot en versierd. Er is een klein orgel; aan de organist betaald men jaarlijks 14 gulden, gedeeltelijk uit offergaven, gedeeltelijk van de gemeente. In de kasten daar worden de duurere gewaden bewaard.

De goddelijke eredienst.

In Weerde was er een mis alle zondagen, en alle 14 dagen een plechtige mis met zang en preek, door de pastoor van Zemst. Dit volgens een overeenkomst tussen pastoor Paludanus (Zemst) en de kerkmeesters van Weerde, vroeger aangegaan en tot nu in ere gehouden.

Er werd ook een gelezen mis gedaan op sommige feestdagen, ik meen Allerheiligen, Allerzielen, Aswoensdag; ook was er een gezongen mis op de 6de zondag na Pinksteren op het feest van de kerkwijding (Weerde kermis) en op het feest van Sint-Maarten, de patroon van de

kerk. Hiervoor werden 10 gulden 10stuivers betaald uit de inkomsten van de kerk van Weerde.

Toch moet vermeld worden dat de voornoemde pastoor van Zemst, als bedienaar te Weerde verplicht is uit Mechelen een priester of theologant van het seminarie aan te trekken, om de taken van pastoor of onderpastoor over te nemen. Deze priester trekt zelf naar Weerde en voor zijn reis wordt hem elke keer 1 gulden betaald. De pastoor geeft hem naar behoren een maaltijd.

Maar wegens de moeilijkheid van de reis, en vooral wegens de Franse oorlog, heeft de pastoor van Zemst in 1745, 1746, 1747 en 1748 van zijne eminentie de toestemming gekregen om te binerenⁱⁱ

Uit geen enkele bron konden wij vernemen dat er hier gevochten werd. Het staat wel vast dat wij te lijden hadden onder voorbijtrekkende troepen of soldaten die hier gelegerd werden. Telkens werd er geplunderd en geroofd. Vlees en bloem ontsnapten nooit aan de plundersaars. Dat de molen van Weerde het zwaar te verduren kreeg, lijdt geen twijfel.

Omdat er in Weerde geen pastorie en geen doopvont was, werden alles inwoners in Zemst gedoopt; daar werden ze ook in het huwelijk verbonden. In de registers werd er steeds aan toegevoegd dat ze uit Weerde waren. Het stond hen vrij om in één van beide parochies hun Pasen te houden. Een gelijkaardige beslissing werd voor hen genomen voor het jaar 1751 voor het verdienen van de algemene Jubileumaflaat.

Er werden slechts twee staties gehouden door de paters minorieten van Mechelen, namelijk op het feest van de kerkwijding en op het patroonfeest. De overige staties betreffen het pastoorschap van Zemst.

Een statie is eigenlijk het deel van het klooster waar de geestelijken voor een gezamenlijke eredienst samen kwamen. Hier betekent het een grote preek. Die preek werd niet noodzakelijk tijdens de plechtige mis gehouden. Voor de jaarlijkse vastenprek gingen de parochianen naar Zemst.

De novicen van de Jezuïeten kwamen ook bijna het hele jaar om de andere zondag om catechismusles te onderrichten.

De kerkfabriek en de armentafel.

Elk van beiden hebben een statuut apart en onderscheiden zich van de parochie van Zemst. De rekeningen worden afzonderlijk gehouden in een herberg van de plaats Weerde zelf. Ze worden ondertekend door de aarts priester, de pastoor van Zemst, de drossaard van het land van Grimbergen, de meier en de twee schepenen van Weerde.

Bij gebrek aan een pastorie werden de vergaderingen van de kerkelijke instellingen en van de meier in een herberg gehouden. We kunnen ons voorstellen dat deze plaatsgrepen in de herberg tegenover de kerk (Belle Vue – nu Schoon Zicht). In de herberg was een kleine kamer voorbehouden voor de vergaderingen, de kamer bevond zich rechts van de hoofdingang.

Vanouds schreef de pastoor deze rekeningen (omdat hij kon schrijven) voor een salaris van telkens 24 stuivers. Toen ontstond er een geschil met de griffier die ze wou schrijven. Vanaf 1730, gebeurde alles gratis, zoals in Zemst.

Er waren twee voogden, een van de kerkfabriek, de andere van de armentafel. Ze diende elk gedurende drie jaren en werden dan verplicht om hun rekeningen te maken. In het 3de jaar werden er respectievelijk twee nieuwe gekozen door de pastoor en de twee schepenen van Weerde. Ze werden bij hun eerste aantreden verplicht een omgang voor het vergaderende volk te houden door de kerk.

De aanstelling vond plaats in de kerk tijdens een plechtige mis. Voor de pachter die werd aangesteld was het een erkenning van zijn status. Vanaf die dag werd zijn oordeel algemeen geacht. Dat hij geld moest voorschieten, deerde hem niet. Hij had zijn deel van elke bestelling, van iedere uitgave. Bij de bakker, bij de schrijnwerker, de schoenmaker... was hij een vaste klant. De eindafrekening konden onmogelijk degelijk nagezien worden. Zo merken we op dat de ambten een familiale traditie waren.

De kerkfabriek had 120 gulden uit zijn jaarlijkse inkomsten, de armentafel had een beetje meer.

De documenten werden bewaard in een kast in de sacristie van Zemst, in een apart kamertje. De pastoor en de voogden hadden de sleutels. Maar ook de meier maakte er aanspraak op, om een sleutel te hebben.

Heel vroeger was er een leproserie, maar van zeer weinig waarde. De inkomsten, een huisje, waren veeleer tot last dan tot profijt. De armentafel ontving ze.

Waar dit huisje stond, weten we nog niet. De leproserie werd niet gebouwd of ingericht oom een aantal leprozen onder te brengen, dus was ze bedoeld om er inkomsten uit te halen. Alles in de parochie draaide om geld. Bij de erfenis van een leproos kwam het vaak tot een proces met de armentafel of/de meier. Meestal stonden leprozenhuizen op de grens van/of net over de grens van de parochie.

De lijst van rekeningen waarbij ik aanwezig was (pastoor).

Kerkfabriek + kerkmeester	armentafel + armenmeester
1722-23-24 Antoon Van Haezendonck	Willem Verlinden
1725-26-27 Peter Meysmans	Michiel Van Ghyselen
1728-29-30 Gielis Janssens	Willem Goovaerts
1731-32-33 Willem Goovaerts	Corneel Mees
1734-35-36 Willem Verlinden	Wouter Van Haesendonck

notities op een bijgevoegd briefje.

November 1756: terechtwijzing aan de pastoor van Zemst, omdat hij een proces heeft ingespannen tegen zijn koster en hem grote schade berokkent.

De rekeningen van de armentafel in Zemst moeten gedaan worden vanaf het jaar 1743.

De rekeningen van Weerde zijn de laatste maal gedaan over het jaar 1751.

De griffier zegt dat ze volgens het reglement moeten geschreven worden door de pastoor.

Noteer dat ze gratis moeten geschreven worden. Door dit uitstel ontstaat groot nadeel, vooral voor de armen.

Bron:

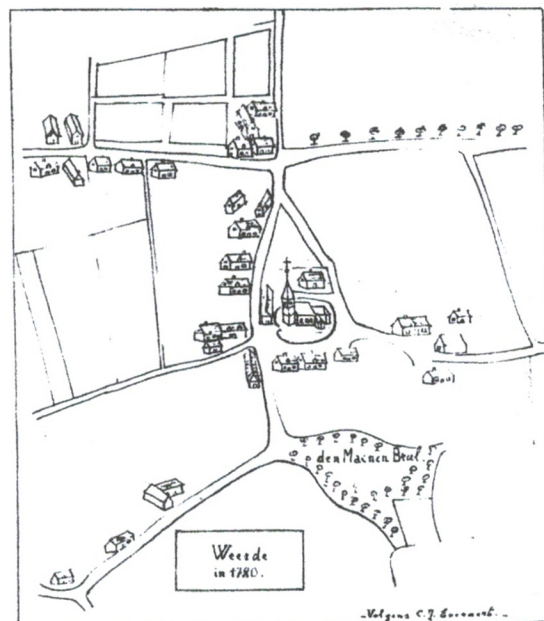
Status Parochium XXVI
Districtus Mechliniensis
Ad Occidentem
A die 4. Martii 1732
Usque ad finem anni 1757

Per Joannem Franciscum Foppens
Ecclesiae Metrop. Canonicum Grad.
Nec-non supra-dictus Districtus
Annis XXV Archi-presbyterum

ⁱ In 1423 is er sprake van een abt van Affligem Jean 't Serjacobs gezegd d'Alphen. In 1692/1693 was Jacques Sire-Jacobs burgemeester van Brussel en hij was de zoon van Joachim Jozef Antoine Sirejacobs.

ⁱⁱ Het opdragen van twee missen op één dag door dezelfde priester.

De auteur is in het bezit van een kopie van de originele Latijnse tekst.

Pers en publiciteit

Oude volksgebruiken van onder het stof

KEERBERGEN.- De drang naar de nostalgie begint in onze maatschappij een platform te krijgen. Zo kent men bij de jeugd de drang naar de muziek van de jaren '70 en komen de volksfeesten, waarbij de oorsprong in zeer oude gebruiken ligt, weer tot leven. Ook in Keerbergen laaiden vorige zondag de meivuren op tijdens de Meiboomplanting.

Dit volksfeest vindt zijn oorsprong in een vegetatieritus die de groei­kracht van de natuur moet overbrengen op de hele samenleving. De versierde boom is het symbool van de vruchtbaarheid van mens en akker. In onze huidige moderne samenleving zijn de traditionele banden met de natuur danig losgeweekt, maar bij de eerste warmte in het voorjaar voelen velen zich weer een beetje zoals kinderen, die op zoek zijn naar een uitbundige uitlaat. 'Schoon lief, waar waarde gij den eersten meinacht, dat gij mij genen mei en bracht' zingt men in een alom gekend meilied.

Tradities zijn er om in ere te worden gehouden.

Daarbij wordt dan geduit op een even oud meinacht-gebruik: het planten van de mei. Het behoort tot de traditie dat de jongens aan de huwbare meisjes een 'meitak' schonken. In de vroege morgen van 1 mei werd dan een tak geplant voor de deur van de uitverkorene. Sommige onbetrouwbaren kregen een kerselaar terwijl een hagendoortak het meisje bestempelde als een katje dat niet zonder handschoenen mocht worden aangepakt. Een bremstruik symboliseerde dan weer een 'flauwe trees' en een elzentak duidde op een praatzieke meid. Het strijdlustig verdrijven van de winter vinden we thans niet meer terug, maar wordt vervangen door allerhande volkspelen, dans, vendelspel en muziek en zang. Zang en dans werd op het terrein van de KLJ aan de Putsebaan op een voortreffelijke wijze vertolkt door vereniging Danspunt, een nieuwe fusieorganisatie, voortvloeiend uit de vroegere LVDB, de Vlaamse Volkskunstvereniging, de VVG en de Anglo American Dance Service, terwijl vendelgroep Pirrewit haar vlaggen zwaaide voor de drie gekroonde meiparen.

Felix G.

Streekkrant mei 2002

Duo schrijft lijvig boek over Haacht tijdens de oorlog

Haacht

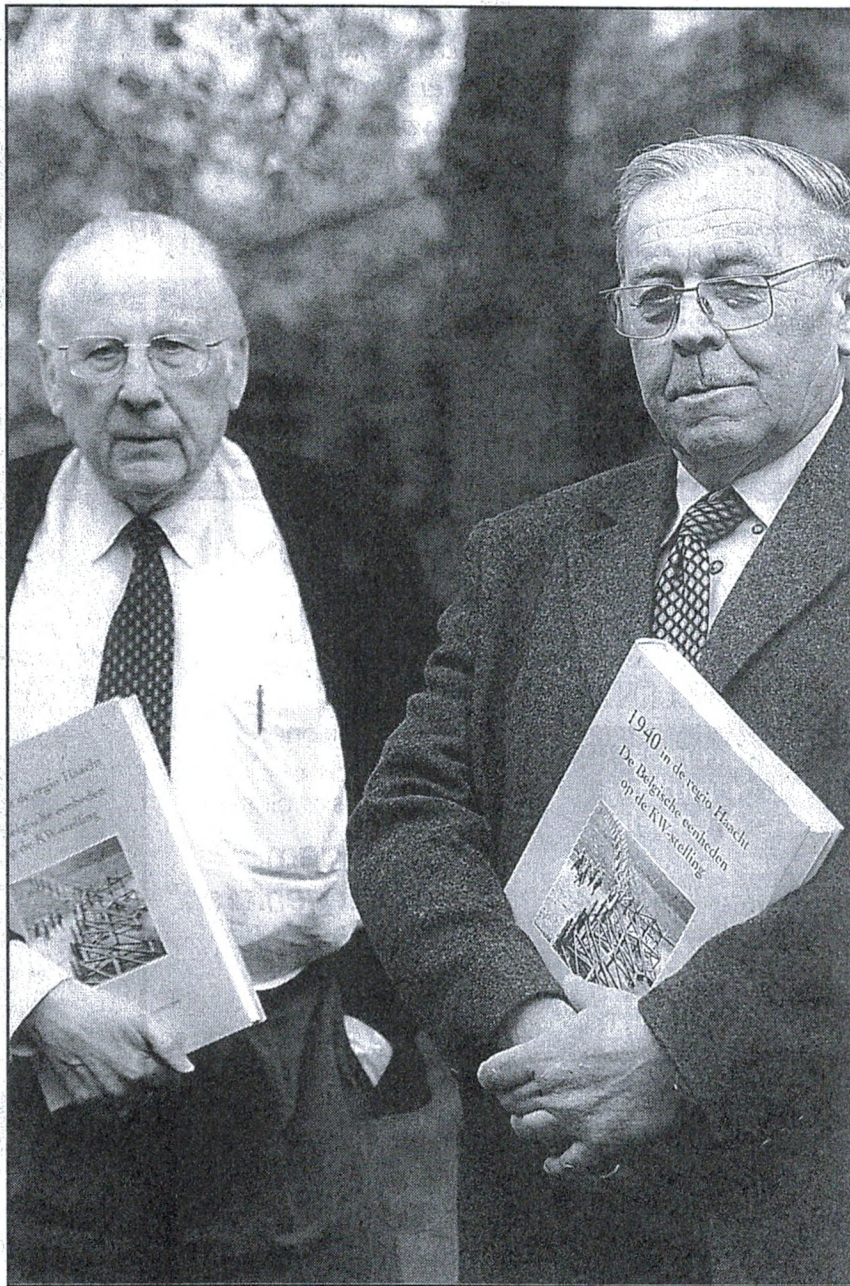
Roger Casteels en Gust Vandegoor schreven het boek '1940 in de regio Haacht. De Belgische eenheden op de KW-stelling'. In dit lijvige werk met tal van foto's beschrijven ze de Achttiendaagse Veldtocht in de streek van Haacht en de gevolgen daarvan voor de inwoners.

"In ons boek beschrijven we wat er in onze streek gebeurd is in mei 1940," zegt Roger Casteels. "Tussen Leuven en Lier stond toen het Belgische leger opgesteld achter de KW-stelling, de stelling tussen Koningshooikt en Waver. Ze is beter bekend als de Dijlestelling. Ook de Fransen en de Engelsen waren daar aanwezig. In Haacht is de Antitankgracht een overgebleven deel van de KW-stelling."

"De samenstelling van dit boek heeft een paar jaar geduurd. Alle gegevens erin zijn gebaseerd op originele documenten. We hebben zowel de gemeentelijke als de legerarchieven uitgespit. Zo beschrijven we de KW-stelling zelf en het verloop van de strijd, ook vanuit het oogpunt van de vijand, de Duitsers", aldus de auteurs.

"De gevolgen van de strijd voor de inwoners zoals de mobilisatie, de vlucht en de krijgsgevangenen komen ook aan bod. Daarvoor hebben we verschillende getuigenissen van mensen uit de gemeenten tussen Leuven en Lier verzameld. In het boek zijn verschillende kaarten en ongeveer 150 foto's opgenomen. Verschillende van die foto's hebben rechtstreeks betrekking op Haacht", besluiten ze. **KB**

■ Het boek '1940 in de regio Haacht' kost 45 euro. Bestellen kan via HAGOK vzw, Kloosterstraat 50, Haacht, 016-60.21.83.

Roger Casteels en Gust Vandegoor schreven het boek '1940 in de regio Haacht. De Belgische eenheden op de KW-stelling.'

(Foto Dirk Vertommen)

G.V.A. 10/5/2002

Jos Lauwers kweelt zoals de ouden zongen

PERK - Met «Liedjeszangers uit Steenokkerzeel en ommeland» duikt geschiedkundige Jos Lauwers in de rijke volkszangkunst en de brede traditie van markt- en andere liedjeszangers. De heemkundige kring Ter Ham geeft het interessante boekje uit. Door de volksliedjes van bondige commentaar te voorzien en door het leven van zangers uit onze regio te schetsen, maakte de auteur zich verdienstelijk. Zo maken we kennis met 'Meen Van Eycken' uit Steenok-

kerzeel die 500 liedjes zong, 'Pater Cent' uit Kampenhout, de Vilvoordenaars 'Boske en Voske', de 'Krol' en de 'Strop' van Machelen en liefdesdrama's die onder meer in Melsbroek en Zaventem veel stof deden opwaaien.

Voor «Liedjeszangers uit Steenokkerzeel en ommeland» betaalt u 2,50 euro (3 euro mits toezending via de post). Info: ☎ 02-759 80 72.

foto Veronique De Boever

Het zoveelste boek van historicus Jos Lauwers dartelt op een notenbalk.

20 31.3.02 Marc Corbanie

10u-17u, Expo, Tin uit Mechelen 1450-1900. Schepenhuis, Brusselpoort, Hof van Busleyden. Info: 015.20.20.04.

Op de expo 'Tin Ten Toon' die momenteel in de drie Mechelse musea loopt, zijn onder meer deze tinnen kannen te bewonderen. (Foto Patrick Hattori)

Ej.V.A 22/5/2002

S.V.A. 12/5/2002

Heemkundige André Ver Elst zopas overleden

Zemst

Op 67-jarige leeftijd is zopas de Zemstse heemkundige, André Ver Elst, overleden. Hij was ook voorzitter van de VTB-VAB-afdeling Zemst en auteur van verschillende naslagwerken.

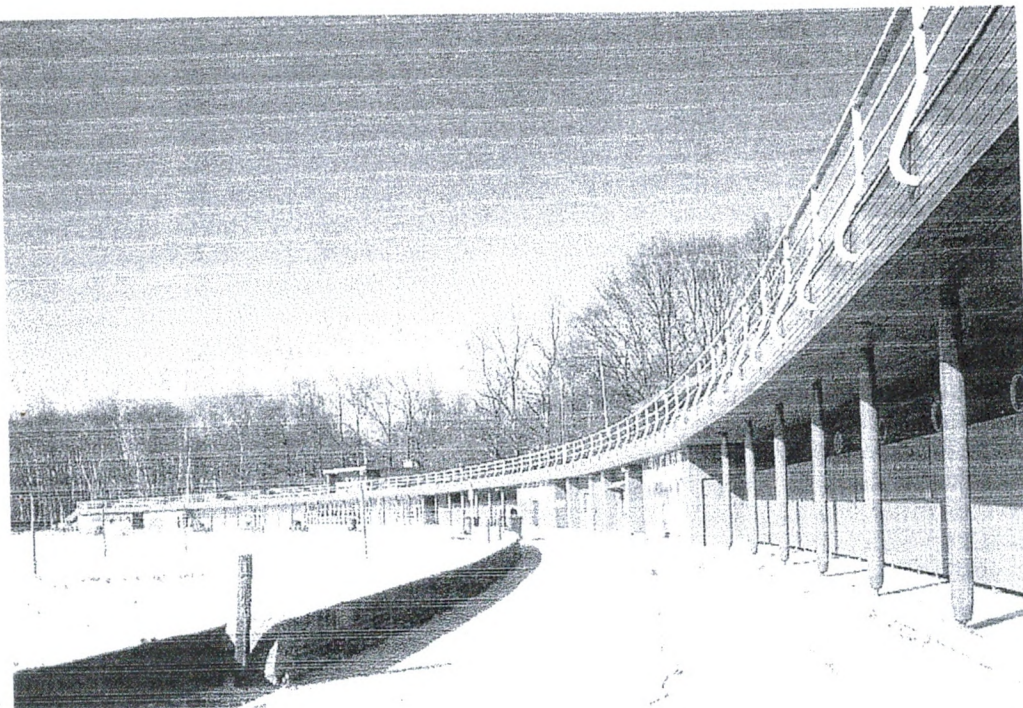
Ver Elst werd geboren in Leuven en bracht zijn jeugd door in Wespelaar. Van jongs af aan was hij gefascineerd door de fotografie en legde allerlei zaken vast op de gevoelige plaat. Zo is ook de interesse voor de heemkunde gegroeid en die is gebleven toen hij na zijn huwelijk in Zemst kwam wonen.

In zijn professioneel leven was hij leraar aan de Erasmus Hogeschool en Havimo. Elk vrij uur besteedde hij echter aan opzoekingen naar het verleden. Hij zorgde voor de uitgave van verschillende boekjes over Zemst in oude prentenkaarten en tal van andere onderwerpen over heemkunde. Een paar jaar geleden stichtte hij samen met een aantal vrienden de heemkring de Sempstse Spieghele Historiel. Binnen die kring zorgde hij voor de uitgave van een jaarboek. Hij stelde ook de Orde van de Halve Steen in, die elk jaar een verdienstelijk Zemstenaar in de kijker zette.

In 1976 slaagde hij er in de Zuid-Tirolse houtsnijder Roman Bergmeister een Maria-beeldje te laten snijden dat zijn plaats kreeg in de kapel van 't Hammeke. André Ver Elst was ook de motor achter de Klaptafel, een maandelijks gespreksronde ingericht door het Zemsts Platform, waar werd gediscussieerd over actuele onderwerpen. RB

■ De uitvaartdienst heeft plaats op zaterdag 11 mei om 10.30 uur in de parochiekerk van Sint Pieter in Zemst.

Het strandgebouw van Hofstade, nu nog in restauratie, straks de locatie voor het Sportimonium
(foto: Toon Grobet)

zwembad nog bestaat. Wie geïnteresseerd is kan deze onbekende parel nog steeds gaan bezoeken. Bovendien zijn er weinig baden waar men nog zo rustig baantjes kan trekken.

Stedelijk zwembad, Veldstraat 83, Antwerpen

Strandgebouw Hofstade, toekomstig Sportimonium

De meren van Hofstade, in de volksmond 'de putten' genoemd, hebben een geschiedenis die verschilt van alle andere kunstmatig aangelegde meren en vijvers in België. Omstreeks 1900 werd het typisch rurale karakter van de gemeente Muizen verstoord door de aanleg van een spoorweglijn. Omdat men de drie belangrijkste verkeersaders niet wilde onderbreken (de Leuvense steenweg, de Tervuursesteenweg en de Leuvense vaart), was de enige oplossing de spoorwegberm te verhogen met zandgrond uit de onmiddellijke omgeving. Gedurende de Eerste Wereldoorlog werden de werken begrijpelijkerwijs stilgelegd en liepen de gegraven putten door natuurlijke afvloeiing vol met water, waardoor die niet meer als zandgroeven voor de ophoping gebruikt konden worden.

In 1925 eiste de stad Mechelen de meren op als drinkwaterbekkens en omdat ze niet door occasionele baders bezoeid zouden worden, werd het geheel omzoomd door een ringgracht. Daartegen kwam fel

protest en na talrijke vergaderingen en consultaties van de verschillende partijen stond de commissie in 1932 de uitbouw van een 11 ha groot recreatieterrein toe. Het terrein zou gedurende vijf jaar privé uitgebaat worden als een recreatieoord dat meer aan een pretpark deed denken dan aan een recreatiedomein zoals we dat in zijn huidige context kennen. In 1937 weigerde de staat, aangespoord door het in gebreke blijven van de uitbaters en de reputatie van sommige gelegenheden op het domein, de concessie te verlengen en ging men over tot een algehele herinrichting van het domein. Alles werd met de grond gelijk gemaakt en klaargemaakt voor nieuwbouw.

Het strandgebouw dateert van 1939 en was een ontwerp van architect Maxime Wynants (1907-1999). Het strandgebouw bestaat uit een gedeelte onderaan en een bovengedeelte, de wandeldijk. Deze wandeldijk roept ongetwijfeld het beeld op van een esplanade in de één of andere badplaats. Onderaan bevinden zich de verschillende eet- en drankgelegenheden en de kleedhokjes waarin tweehonderd mensen zich tegelijkertijd kunnen omkleeden. De strandzijde van het gebouw is bijna volledig met glas afgewerkt wat eigenlijk onmiddellijk doet denken aan de met glas afgeschermden terrassen aan de Belgische kust. Het meest opvallende van het gebouw is de horizontale strook die ondersteund wordt door de ritmisch geplaatste kolommen. Dit horizontale aspect zorgt ervoor dat het gebouw niet stoort in

het landschapsgeheel en benadrukt de horizon van strandlijn en bossen achter het gebouw. Typisch aan het gebouw is ook de opvallende verwerking van hout. De plannen van architect Werner De Bondt voor de renovatie van het strandgebouw, waar het Sportmuseum onderdak zal krijgen, werden openbaar voorgesteld ter gelegenheid van het 'Voorspel' einde oktober (zie Sportimonium 2001/3). Op dit moment zijn de dringendste herstellingswerken aan het strandgebouw uitgevoerd. Het ganse Bloso-domein te Hofstade zal trouwens worden heraangelegd. Die plannen, eveneens van de hand van De Bondt, werden recent aan de pers en geïnteresseerden voorgesteld.

Bloso Domein Hofstade, Trianonlaan, Zemst

**KRIS VAN STEEN &
ANNE-CHRISTINE GOMES**

Grimbergenaar Frans Van Humbeek beschrijft de ontwikkelingen in Haren, Melsbroek en Zaventem

De geschiedenis van de luchthaven

Met zijn tweede luchtvaartboek 'Brussels Airport - The History of Haren, Melsbroek and Zaventem' schiet Grimbergenaar Frans Van Humbeek de hoofdvogel af. Het indrukwekkende boek oogt bijzonder mooi en verschaft een ongekennde rijkdom aan informatie en zeldzaam beeldmateriaal.

In 1998 verraste Frans Van Humbeek onze streek met zijn historisch debuut *Het vliegveld van Grimbergen tijdens de Tweede Wereldoorlog*. Zijn *Brussels Airport - The History of Haren, Melsbroek and Zaventem* overtreft nu de hoogstgespannen verwachtingen. In de kanjer met zijn 220 pagina's stelen 530 illustraties de show. Uitgeverij Het Streekboek besteedde een ongelofelijke zorg aan de layout. Mede door het grote formaat (27 op 30 cm) komen de foto's uitstekend tot hun recht. Ook de redactionele inbreng scheert hoge toppen. Van Humbeek bouwde zijn boek rond vijf grote scharnieren op: het vliegveld in Haren van 1914 tot 1940, de tweede wereldoorlog toegespitst op Haren en Melsbroek, Haren na 1945, Melsbroek als nationale luchthaven en vervolgens twee hoofdstukken over het Zaventemse tijdperk. Het boek staat bol van de afbeeldingen en verhalen die nooit eerder gepubliceerd werden. Hoofdzakelijk spitst de auteur zich toe op het burgerluchtvaartgebeuren. Andere specialisten nodigt hij uit om de historiek van het militaire vliegwezen te boek te stellen. Tegelijk doet Frans Van Humbeek een oproep om in Haren de twee complexen uit 1923 en 1929 te

redden. De uitbreiding van de Navo vormt een bedreiging voor deze brok authentiek luchtvaartpatrimonium. In Brussel bestaan eveneens nog prachtige, historische luchtvaartgebouwen die Van Humbeek voor het nageslacht wil bewaard zien.

Frans Van Humbeek schreef zijn geschiedenis van Brussels Airport in het Engels om het werk de internationale uitstraling te geven dat

het verdient. Op die manier omzeilt hij alle communautair gekwebbel., „Bij mijn boek over het vliegveld in Grimbergen vroeg men mij geregeld naar een Franse of een Engelse versie. Een meertalige uitgave is onbetaalbaar.“ Voor *Brussels Airport* betaalt men de opvallend lage prijs van 40 euro. U vindt het prachtwerk bij De Standaard Boekhandel of bij de auteur (02-269 96 65).

Streekkrant 18/5/2002

Messenmakers tonen ambacht

◆ Aarschot

In het Museum voor Heemkunde en Folklore in Aarschot zijn op 26 mei messenmakers van de Belgian Knife's Society aan de slag. Ze stellen niet alleen kunstig bewerkte messen tentoon, maar laten ook zien hoe een mes op ambachtelijke wijze wordt gemaakt.

Het museum beschikt zelf over een collectie ambachtelijk vervaardigde messen. Aarschot was tot 1970 immers een centrum van messemmakers. De familie Lavaerts genoot de grootste naambekendheid in die stiel. België heeft momenteel nog één messenfabriek, in Gembloux. Slechts twee messenmakers beoefenen de ambacht nog professioneel.

Er zijn wel enkele beginnende mesmakers, maar het gros beoefent het als liefhebber. Een van hen is Jacques Delfosse, voorzitter van de Belgian Knife's Society. "Met de tentoonstelling in Aarschot willen we het ambachtelijke messenmaken ook in Vlaanderen meer in de belangstelling brengen. We stellen daarom niet alleen tentoon, maar maken ook messen op de ambachtelijke manier."

Damaststaal

"Een mes vervaardigen we uit één stuk staal. Dat wordt gesmeed, geslepen, gevijld en gepolijst tot een kunstig voorwerp. Ook heften en messeenhouders in leder worden nog ambachtelijk vervaardigd", aldus Delfosse.

Messenmakers willen een mes zo fraai mogelijk maken. Daarom gebruiken ze vaak damaststaal, een mengeling van verschillende kwaliteiten ijzer, staal en chroom. Dat soort staal geeft verschillende lagen en tekeningen in het lemmet als het met een zuur wordt geëtit.

KH

■ De demonstraties messenmaken vinden plaats op 26 mei in het Aarschotse Museum voor Heemkunde en Folklore, Begijnhof, vanaf 11 tot 22 uur. Info op 016-56.84.51.

(Foto Hilde Van Geert)

SVA 12/5/2002

Regionaal

Joanna Turcksin, oudste Belg ooit

MACHELEN (VLAAMS-BRABANT) - Ze staat op nummer 8 op de wereldranglijst van de oudste mensen, ze staat op nummer drie in Europa en ze staat op nummer 1 (sinds drie jaar) in België en de Benelux. Bovendien is ze sinds 11 augustus van vorig jaar de oudste Belg ooit. Op maandag 3 juni wordt Woinke Turck, zoals ze al vele jaren in Machelen bekend staat, 112 jaar. Dan krijgt ze het ereburgerschap van de gemeente en op zaterdag 8 juni zijn heel wat festiviteiten gepland.

De levensloop van Joanna, Catharina Turcksin, hebben we reeds bij een vorige verjaardag in het lang en breed uit de doeken gedaan. Nog even in 't kort: geboren op 3 juni 1890, huwde ze in 1918 met dorpsgenoot-landbouwer Emiel Deroover. Ze kregen vijf kinderen (3 meisjes en 2 jongens). Toen ze op 48-jarige leeftijd weduwe werd beredderde ze, samen met haar kinderen, het landbouwbedrijf. Nu, sinds 23 jaar al, woont Woinke bij haar jongste dochter Jeanne en schoonzoon Albert.

Nog vier van haar kinderen zijn in leven. De familie is verder uitgebreid met negentien kleinkinderen, veertig achterkleinkinderen en tot nu toe negen achter-achterkleinkinderen.

Gezond is Joanna nog en ze blijft goede eetlust hebben. Alleen is ze een beetje hard-

horiger, minder goed ziend en ook de benen laten het soms afweten, vertelt Jeanne, maar wat wil je op zo'n leeftijd.

Op haar verjaardag, volgende maandag, zal het Machels schepencollege Woinke het diploma van ereburger van de gemeente overhandigen.

Kleinzoon Jan Van Haelen, haar petekind, schreef een boek over het leven van zijn "meter". Hierover volgende keer meer.

Het feestcomité van "de Gouden Driehoek", de Machelse wijk waar Woinke nu woont, en het gemeentebestuur hebben op zaterdag 8 juni een volksfeest voorzien. Om 14 uur vertrekt de stoet "de tijd van toen" aan de woning van Woinke om doorheen Machelen te trekken.

Van 15 tot omstreeks 21 uur zijn er openluchtfestiviteiten in de G. Ferréstraat met kermisattracties voor jong en minder jong, allerlei optredens en een 'hapje-tapje'. In de gemeentelijke feestzaal (G.Ferréstraat) barst om 21 uur het avondfeest los met liveorkest "The Group" en een gastoptreden van Severine Doré.

Jeanne zeg het tegen Woinke: we wensen haar een dikke proficiat en hopen dat we volgend jaar nog eens mogen terugkomen voor een nieuwe foto.

RM (Mag-algemeen-22)

Met dank aan:

BBL - BANK BRUSSEL LAMBERT

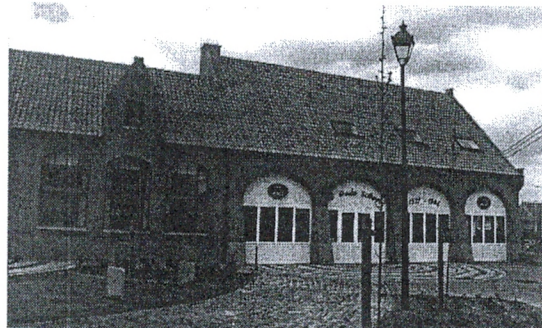
BBL

BANK EN VERZEKERINGEN

Tervuursesteenweg 740 Elewijt

d'Oude School

Damstraat 49
1982 Weerde

verenigingen, bedrijven, privé-personen
kunnen d'Oude School huren
voor culturele activiteiten en feesten

info:

Marc Mertens
Ketelveldweg 5
1982 Weerde
tel en fax: 015/ 61 59 44

ultraviolet

bloemen & co

*Brusselsesteenweg 86 1980 Zemst Tel. & Fax 015 61 28 87
open woensdag tot zaterdag 9-19u zondag 9-18u*

